

Dissertatio historica de Philippi imperatoris patris et filii credito temere christianismo

<https://hdl.handle.net/1874/347633>

DISSERTATIO HISTORICA
DE
PHILIPPI IMPERATORIS
PATRIS, ET FILII,
CREDITO TEMERE CHRISTIANISMO.

QUAM
FAVENTE DEO OPT. MAX.
SUB PRÆSIDIO
Viri plurimum Reverendi & Celeberrimi
D. FRIDERICI SPANHEMII, F. F. SS. Theol.
Doct. Acad. Lugd. Bat. Professoris Primarii,
Bibliothecarii &c.

Publicæ ventilationi subjicit
ADRIANUS REELAND RIPA - BAT.
Ad diem Maji horâ locoque solitis ante merid.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud ABRAHAMUM ELZEVIER,
Academix Typographum. MDCXCVIII.

**THEOLOGIS CLARISSIMIS ET
PLURIMUM REVERENDIS.**

MELCHIORI LEYDEKKERO.

**HERMANNO WITZIO. V. D. M.
S. S. THEOLOGÆ IN ACADEMIA RHENO-
TRAJECTINA PROFESSORIBUS.**

**PIETATIS, ERUDITIONIS; ET COMITATIS
DECORE**

ORNATISSIMIS.

Et Viro meritis & fama longe Celeberrimo

**JOANNI GEORGIO GRÆVIO, A. L. M.
POLITICES, HISTORIARUM, ET ELOQUENTIÆ
PROFESSORI**

**LITERATISSIMO, DIGNISSIMO,
SUMMO LITERARUM HUMANIORUM
PRÆSIDIO,**

**DE STUDIIS MEIS OPTIME MERITIS, OMNIQUE
AMORE ET OBSEQUIO HONORANDIS.**

D. D.

ADRIANUS REELAND.

DISSERTATIO HISTORICA

DE

PHILIPPI IMPERATORIS
PATRIS, & FILII,

Credito temerè Cristianismo.

THESIS I.

actenus res Rom. Imperii felicissimè
processerant, sub auspiciis laudatissi-
mi Principis *M. Anton. Gordia-
ni III.* cognomento *Pii*, etiam Ju-
nioris, (malè ad *Philippum* patrem
traduxit hocce Epitheton Auctor
Chronici Alex. *Φίλιππος ὁ Ἰσνίωε*, spe-

ctans ad *Gordianum*, pro quo legend. *Ἰσνίωε*) quem Se-
natus Filium, Populus delicias suas appellabat. Princeps
formosus, mansuetus, clemens, beneficus, in literis no-
bilis, eloquio expeditus, hilaris, gratus in familiari
vitæ consuetudine, omnium denique amor ac deside-
rium. Qui adjutus consilio & auxilio foceri *Mysithei*,

*Chron.
Alex.
p. 270.
Ed. 2.*

A

Græ-

Græci natione, Viri eminentis, belli pacisque arti-
bus innutriti, *parentis Principum, Prætorio Præfecti,*
Tutoris Reipubl. ut habet Inscriptio Verus, Persas
novissimè, Provinciis Romanis graves, profligaverat
ex Syriâ, Osroënâ, Mesopotamiâ, Oriente toto, re-
cuperatis Antiochiâ, Carris, Nisibi. Jamque præcla-
ra omnia & excelsa S. P. Q. R. sibi pollicebatur ab
hoc Gordiano, vix annos xxii. nato, impleturo bre-
vi annum Imperii vi. quum ecce, unius hominis per-
fidiâ, foecer primùm Gordiani Mysitheus, alter pa-
rens Populi Romani, dein etiam Optimus Imperator,
execrando flagitio, ac parricidio in Principem admis-
so, in Persidis finibus propè Ctesiphontem, tollun-
tur è medio. Facinus hoc fuit Philippi Arabis, hu-
millimo orti loco, patre latronum inter Arabes duce,
sed eVecti à Gordiano Pio, & in Mysitheis, id est
Præfecti Prætorio & alterius Parentis, locum suffecti.
Quâ non contentus sorte, ac societate quadam Im-
perii, oblitus prioris fortunæ, mox struit Principi
insidias, ac suum ipsius factum, penuriam nempè
annonæ qua premebatur Exercitus, Gordiano impu-
tat; indeque captatâ militum gratiâ, quos inter de-
ditissimi Philippo Arabes, ad summum fastigium ad-
spirare audet. Hinc cum dignitati Domini sui ac Be-
nefactoris, qui *Nepos* fuit & multis quoque *Filius* Im-
peratorum cognominum, tum ejus tandem vitæ, cru-
delem in modum insidiari, causatus Gordiani *ado-
lescentiam*. Usque adeò ut deprecantem, etiam ce-
dere Imperio paratum, juberet immittis ac perduel-
lis Philippus, in conspectu suo, nefariè trucidari de-
sideratissimum Principum, mox Divis adscriptum.
Hic finis fuit Gordiani III. tot Nummis & Inscri-
ptionibus celebrati, hæc vero Philippi Arabis parricidiali

Inl. Capit.
in Gord. III.
A. Vict. in
Epit.

cidiali tincti fanguine auspicia, quem *impiè obtinuisse Imperium* Capitolinus, & quicquid Historicorum est. Accessit veteratoris dolus, quo Senatui persuasit morbo periisse Gordianum, creatum verò se Imperat. à militibus, petere approbationem Senatus Populique Rom. sublatis interea quos Gordiani cædis conscios esse cognoverat. *Jul. Capis.*
 Era verò Philippici Imperii fuit, p. 164.
 Peregrino & Fulvio Æmiliano *Coss.* Anno Chr. ccxliv. mense *Aprilis* exeunte, ut intelligitur ex Gordiani *Lege vi. de Collationibus*, Cod. Justinianæ: Incerto autem anno *Ætatis*, quem propè *quingagesimum* fuisse ex Philippi vultu, Nummis expresso, colligunt ferè Scriptores; Auctor verò Chronici Alex. qui ex lapsu equo cespitante defunctum, fuisse annorum XLV. undè habeat non dicit. *Olymp. cclvii. A. cclliii. p. Ed. R. 270.*

II. Hic jam Philippus est, in cujus Imperium incidit Annus U. C. Millesimus, qui *Christianus* fuisse magnâ consensione perhibetur, cum Otacilâ Severâ Coniuge, & Philippo Cæs. Filio. Seu jam in fide Christianâ edocti fuissent ab Origene, seu ab alio; iidemque Baptismo initiati, seu à Babylâ Antiocheno, seu à Fabiano Rom. Episcopo; inducente seu *Otaciliâ Severâ matre*, ut Baronius, & quoque Monachus noster Collega quondam conjunctissimus, seu Pontio Martyre, ex ejus *Actis*; tandem sive censeatur Philippus Christianus fuisse *verè*, adoptatâ in Christum fide, sive *simulatè* ut crimina tegeret, quod censuit Pomponius Lætus in *Compendio Historiæ*, quæ à Philippo incipit. Rursus alii, Christianum audiisse *antè* vel *sub* adeptum Imperium, quod plerique; alii, quod multis adstruere conatur Cæs. Baronius, talem effectum seriùs, quum jam esset Imperator, refutatâ sententiâ priore in *Annalibus Eccles.* *Bar. ad A. cclxix. N. ii. Not. ad Hippol. p. 1106. & c.*

III. Saltem testatam à Philippo in Christum fidem, ac Pœnitentiam criminum, juxtà Canones Discipl. refert ex Veteribus omnium primus Eusebius, qui in *Historiâ* Eccles. prævit cæteris: τῶν καλέχθαι λόγῳ χριστιανὸν ὄντα, ἐν ἡμέρᾳ τῆ ὑστάτης τῆ Πάσχα παννουχίδῳ &c. Et in Chronico quod transtulit Hieronymus, ad A. cccxlvj. quæ idem in *Catal.* Philippus primus omnium ex Rom. Imper. Christianus fuit. Quò referuntur *Epistole* duæ Origenis, altera ad Philippum Imper. πρὸς αὐτὸν τὴ βασιλείᾳ, altera πρὸς τὴ τέτταρα μετὴν Σεβήρου, Hieronymus, ad matrem ejus, Philippi. Et alio loco adduntur verba Dionysii Alex. ubi sermo de *Valeriano*; hunc scil. initio principatûs, nulli superiorum Principum, nequidem qui dicerentur ἀναφαιδὸν (Φανερώς) χριστιανὸν γεγονέναι, cessisse benevolentiam & humanitate in nostros: Quibus voluisse Philippum, & Alex. Severum, existimatos nonnullis fuisse Christianos, H. Valesius ad Eusebium. Hieronymus, in *Catal. Scriptorum*, ubi is de Origene: *Persecutio quæ adversus Christianos sub Decio consurrexit, eò quod in Religionem Philippi deserviret, quem & interfecit.* Chrysostr. Orat. in S. Babylam, πρὸς Ἑλλήνας, refert: Βασιλείᾳ πᾶσι ἐπὶ παροῦσιν ἡμετέρων, quem describit ut *magnæ Orbis parti imperantem*, (non nominato tamen Imperatore) *ejectum fuisse ex Ecclesiâ à S. Babylâ*, ut altero Heliâ; & quidem ob insignem perfidiam, ac necem filii cujusdam Regis, suæ fidei concrediti, ut infrâ pluribus. Quod de Philippo, ob Gordiani Pii necem, aditu Ecclesiæ prohibito interpretantur. Certè Leontius Episc. Antiochenus, qui sub Constantio vixit, apud Auctorem *Chron. Alex.* refert causam necis *Babylæ* Antiocheni, quæ sub Decio contigit, fuisse, non solùm quod *Christianus* ef-

set,

Euseb. Hist.
L. VI. C.
xxxiv. &
xxxvi.
Lib. vii.
C. x.

T. I. Oper.
Hieron.

T. I. p.
652. 659.
Vel Tomo v.
Savil. p.
446. 447.
&c.

Thes. x. &
xiii.
An. ccliii.
p. 270. Ed.
in Gange.

set, sed etiam quod Imperatoris Philippi conjugem, atque aded ipsum Philippum, *χριστιανὸς ὄντας* Christianos existentes, ausus esset prohibere ingressu Ædis sacræ, *παρενομήσαι* & *φιλίππυ* ob perpetratum à Philippo crimen, nempe interfecti præcipuè Gordiani. Urgent etiam Doctissimi quidam Viri, quæ habentur in fine Dialogi contra Marcionitas, Origeni adscripti; οἷς εὐσεβῶς περὶ ἡμεῖς συναγελαζοῖσθαι βασιλεῖς, *ὃς πάντες ἀρχόντες*, quibus adgregantur Reges ac Principes cuncti, qui piè credunt. Paulus Orosius, vivo adhuc Hieronymo scribens Historiarum Libros, *Lib. VII.* Hic (Philippus) primus omnium Imperatorum Christianus fuit. Mox, nec dubium est quin Philippus hujus tantæ devotionis gratiam & honorem (quæ scil. annum ab V. C. millesimum celebravit) ad Christum & Ecclesiam reportarit. Et Cap. sequente; In quo se etiam (Decius nempe) ob hoc Philippos interfecisse docuit, ad persequendos interficiendosque Christianos. Vincentius Lirinensis, mortuus circa medium secul. v. in Commonitorio scripto post exortas Hæreses Pelagii, Cœlestii, Nestorii: Sed & Origenis Epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum Imperatorem, qui primus Romanorum Principum Christianus fuit, Christiani magisterii auctoritate conscripsit. Prosper Aquitan. in Chronico, quod integrum vulgavit Ph. Labbeus, in Novâ Biblioth. Philippus primus omnium ex Rom. Imperatoribus Christianus fuit. Auctor anonymus, editus ab Henr. Valesio, ad calcem Ammiani Marcell. scribens (ut videtur) Justinî Imp. & Theodorici temporibus, in quibus desinit: Constantinus Imperator primus Christianus, excepto Philippo, qui Christianus admodum, ad hoc tantum constitutus fuisse mihi visus est,

Orig. Dial.
C. Marc. p.
160.

Cap. xx.
xxi. T. xv.
Bibl. Patr.

Pag. 343.
Ed. Baluz.

Labbe T. I.
Bibl.
pag. 36.

ut millesimus Romæ annus Christo potius, quam Idolis, dicaretur. Quæ & alia ex Orosio, quem modò adduximus, esse exscripta prudenter observat in Notis Valesius, & alterum ex altero esse emendandum.

Jorn. p. 48.
Edit. Plan-
tin.

Jornandes Ravenn. Episc. qui vixit temporibus Justiniani Imper. scribens de Rebus Geticis, Cap. xvi. *Philippus qui solus antè Constantinum Christianus cum Philippo, id est filio, fuit, cujus & secundo Anno Regni Roma M. annum explevit.* Quid multis? Pari fide, ex superiorum scilicet relatione, tradiderunt, Philippum primum *Christianorum* Principum fuisse, quotquot fuere à seculo vi. Historici, Cassiodorus, Beda, Freculphus Lexov. Isidorus, Hispal. Paulus Diac. Ado Vienn. Georg. Syncellus, Cedrenus, Zonaras, Nicephorus Callisti; Et in posterioribus Sec. xi. Latinis Chronographis, Marianus Scotus, Sigebertus Gemblac. Hermannus Contractus, Otto Frising. Guil. Tyrius, M. Polonus, M. Ant. Sabellius, qui iisdem omnes ex Hieron. Chron. vel Orosio, verbis: *Philippus primus omnium ex Romanis Imperatoribus Christianus fuit.* Adde Arabes, Eutychium Alex. in *Annalibus* (non ut Vir Doctiss. in *Originibus Alex.*) Tomo I. & Abulfarajum in *Historiâ Dynastiar. Dyn. vii.* ex Versione Pocockii. Quorum ille simpliciter, *Credidit Philippus in Dominum nostrum Christum;* hic etiam addit *stetisse extrâ Ecclesiam, in ordine Pœnitentium scilicet, cum illis qui religioni initiabantur.*

Eusych.
Ann. T. I.
p. 388.
Abulf. p.
80.

IV. Hac jam nube testium circumfusi recentiores scriptores, Christianismo Philippi plerique adstipulati sunt. Inprimis *Cæs. Baronius*, qui illinc strenuè negat fuisse hunc Christianum, quando Imperium cum scelere invasit, ad *A. ccxlvj. Num. iii. iv. v.* rursus *A. ccxlix. Num. ii.* sed postea Romæ con-
ver-

verfum, Fabiano Pontifice; nixus *Actis Passionis*
 quæ *Pontii* Martyris nomen præferunt, seu potius
Valerii in MSS. duobus Bibl. Colbertinæ, qui Pon-
 tio fuerit contubernalis, ut Baluzius qui illa Acta vul-
 gavit inter *Miscellanea*, additis Notis. Salmafius qui
 viderat in Bibliotheca P. Puteani, adscribere visus *Eut-*
ropio, qui Breviarium Rom. Historiæ scripsit, usque
 ad Flav. Valentem Imp. Sed de his Actis postea, ad quæ
 provocant ferè Latini hodierni, & ipse in nostris Celeb.
Le Moynes, Observationibus ad Hippolytum. Gul. Gene-
 brardus, in Opere Chronolog. *Philippus Arabs primus*
Imperat. Christianus, baptizatur simul cum Filio &
Severà conjuge. In Vigiliis Paschæ ab Ecclesiâ re-
pulsus ab Episcopo, nec prius admissus, quàm pecca-
tum homicidii (ut videtur) confessus, inter pœni-
tentes staret. Addit, ex Sabellico, Bergomenfi, &c.
gazas Imperatorias tradidisse Fabiano, qui idcirco
à Decio Imp. interfici jubetur. Hub. Goltzius in
Iconibus Imperatorum Rom. ad Iconem Philippi Fi-
lii; Hi (Pater & Filius) inter omnes Cæsares pri-
mi fuere, qui fidem Christianam publicè professi sunt.
Posteaquam enim Christiani effecti fuissent, pridie
Paschatis invenerunt ubi ejus diei sacra perageban-
tur, volueruntque participes S. S. Eucharistiæ cum
cæteris fieri: Verùm iis recusavit summus Christia-
norum Pontifex Fabianus, nisi prius crimina confes-
si inter Pœnitentes sese collocassent, quod & libenter
fecerunt. Pater fidem Christianam re verà, licet
verbis duntaxat, attigit, Filius autem cum verbis,
tàm opere satis expressit; Deum quippe plurimum
metuebat. Celeberr. Huëtius Origenianorum Parte I.
arbitratur sane Christianum fuisse Philippum, aliàs
non proditurum Eusebium temporibus illis proximum,
 cum

Miscell. L.
 II p. 124.
Salm. ad
Trebell. p.
 176.

Le Moynes
Var. S. T. II.
 p. 1108.
Chronol. L.
 III. p. 393.

Goltz. Icon.
 XXXIX. p. 78.

Lib. I. Cap.
 III. N. XIII.
 p. 19. 20.

cum utramque eum ad Philippum & Severam scriptam Epist. vidisse constet, & vidisse quoque Vincen-
 tium Lirimensem, solerter deprehendit Baronius. Deinde sententiam ita suam declarat: Sic igitur sen-
 tentio; Christi sacris à Fabiano Papà initiatum fuisse Philippum, sed occultè, idque clam Ethnicos ha-
 buisse, ne quid inde res suæ detrimenti caperent, quas pristinae Religionis ejuratae fama conturbasset. Hinc ab Ethnicis Scriptoribus tacitum illud est, à Christianis celebratum. Quod autem ex Eusebio ob-
 jici potest, publicè eum in Ecclesiam ab Episcopo (is fuit Babylas) admissum, precationum participem fuisse factum, postquam crimina confessus in Pœnitentium ordinem redactus est, id sanè animadvertendum est, ex incertà auditione Eusebium retulisse. An-
 tiochia præterea contigisse fertur illud, ubi florebant res Christianorum, & quibus tùm præerat Episcopus Babylas. In extremis videlicet Romanæ ditionis oris, procul à Romanorum conspectu, quos præ cæteris ejusmodi facinus poterat commovere. Huc accedit, in medio Christianorum cœtu, conscio cum paucis Episcopo, Imperatorem facile delitere potuisse, mutatà veste &c. Petrus Halloixius Jesuita, defensusurus Christianismum Philippi, conjectat conversum fuisse ab Origene, quem ex eo jam tempore quo Arabiam petiverat, Philippo Imperatori, utpotè Arabi & Bostris nato, fuisse cognitum, suspicatur; non probante Halloixii conjecturam Huëtio. H. Valesius Annotatis in Eusebium, hujus narrationem veram historiam censet, & Philippum Imperatorem fuisse, quem Babylas Episcopus ab Ecclesiâ repulit, ut Leontius, & Chrysofomus tradunt. Card. Bona, Liturgicorum Libro I. narrationem Eusebii de Philippo excluso ab aditu

Ad Vit.
 Orig.
 L. I. C.
 XVIIII.

In Lib. Euf.
 VI. p. 128.

Bona Li-
 turg. I.
 C. XIX p. m.
 278.

aditu Ecclesiæ, ob scelera quæ commiserat, veram esse censet, *sive id Romæ contigerit, sive Antiochiæ, ex narratione Leontii, & Chrysostomi &c.* Steph. Baluzius, qui edidit *Acta Pontii Martyris, & Notis illustravit*, ad illa quæ de conversione *Philippi Imper. & Filii, suasionibus ac sermonibus Pontii, deque eorum Baptismo per Fabianum, nihil plane notat infringendæ rei veritati; imò contendit scriptam hanc Historiam esse à Valerio, Pontii contubernali & studiorum socio à primâ adolescentiâ.* Carolus Patinus in Numismatibus Imperat. ad illa *Philippi Patris; Christianum eum fuisse tradit Eusebius, & alii.* Ad Numism. Marcæ Otaciliæ Severæ; *Hæc Christiana fuisse fertur, & cum Marito ac Filio baptisate insignita, ab Origene edocta.* Joh. Rod. Wetstenius, Vir Clariss. *Præf. ad Origenis quædam, Græcè antea avéxdoctæ, id ex professo agit, ut Philippum Christianum fuisse evincat, cujus Viri mihi longè conjunctissimi, momenta amicè cum aliis quibusdam librabo.* Stephanus le Moyne vñ en *azions, Vir undequaque Doctissimus, in Variis sacris, cum in Præfatione ad Hippolytum, tum in prolixis Observationibus, non tantum Severam Aug. Philippi conjugem, Christianam statuit, & quidem Jul. Mameæ exemplo, quæ fuerit Mater vel Avia Severæ, ad quam fuerint Origenis Epistolæ; sed & Philippum ipsum reverà Christianum fuisse, à ratione & vero non sibi videri alienum: Et inter cætera citat Acta Valerii, aliàs Pontii, quæ referunt, ad Principes Philippos venisse Pontium & Fabianum, & cum sacramenta eis divina demonstrassent, Baptismi gratiam consecutos esse. Nec obesse censet Ludos Seculares sub eo celebratos, vel alias Paganicæ superstitionis in Christianis Principibus reliquias; ut quod Imperatores Christiani dignitate*

Notis ad
Acta Mart.
tyr. Miscell.
L. II. p. 493.
Patin.
Num. p.
303. 307.

Le M. Variis
S. Præf. &
T. II. p.
1106. &c.

Pontificatus Maximi potiebantur, etiamsi fidem Christianam profiterentur. Ità quod ferunt Philippum constituisse inter Catechumenos, non περιειωμένως, hinc videri Philippum monitum ut Polygamie & Incestui renunciaret; quod factum credit Vir. Clariss. consilio Severæ, quæ Christianis moribus imbuta, Polygamiam & incestuosos toros toto corde horrebat. Erat, ni fallor, filia Julia Mameæ, ut modo dixi, soror Alexandri Severi, qui Christianis favebat. Ac de Philippo filio censer, ex Epit. Victoris, idcirco ἀγέλασθον forsan quia vel à Matre, vel ab Avia, vel ab Origene, vel ab Hippolyto audiverat, Jesum, quem Christiani colebant & adorabant, oculos in lacrymas quidem non semel solvisse, sed nunquam risum vel minimum sibi permisisse. Hæc summa eorum quæ operosius exequitur Collega quondam noster desideratissimus. D. Tillemontius, qui Gallicè Imperatorum Historiam & eruditè scripsit, hanc quæstionem de Philippo, an Christianus Princeps fuerit, pluribus pertractat, Notis suis ad Philippum. Et perpensis, quæ in contrarium afferuntur, opposita scilicet ejus Christianismo, vicissim enarratis quæ favere illi videntur; concludit cum Huëtio & aliis, pro affirmante sententiâ, ut & Christianam fuisse M. Otaciliam Severam: Et quidem ratione temporis, fuisse Philippum Christianum jam antè adeptum Imperium; repugnante Baronio.

Tom. III.
Part. 1. p.
562. 563.
Et Not. p.
815. 816. &c.

Euf. L. VI.
C. XIX. p.
221. Cap.
XXXIII.
XXXVII.

V. His auctoritatibus rationes variæ accedunt, quæ pro Philippi Christianismo militant. I. De Origene constat ex Eusebio, accersitum fuisse in Arabiam ὡς τὸ εἶναι ἀραβίας ἡγεμὲν, ab Arabia Duce, quò & concessit, instruendi gratiâ de fide Christianâ; uti aliàs in causâ Berylli Bostrorum Episcopi, dein turbonum quorundam Arabum, idem iter re-

pe-

petiit. Philippus & ipse Arabs fuit, Bostrensis natione, Filius Ducis Arabum, & forsan illius qui conversus Origenis ministerio: Saltem ea occasione, videtur Otacilia Philippi conjux de Christianâ fide edocta, quæ Maritum, sed & Filium, ad eandem amplexandam induxerit. Nisi etiam *Hippolytus* Arabs censeatur in Philippi se Aulam insinuasse, ut Cl. le Moyne opinabatur. Quo magis eadem Severa Augusta censeatur pertinuisse ad familiam Jul. Maximæ, & fuisse ejus vel Filia, vel Neptis. 2. Non credibile videatur, Eusebium, qui *vix annis nonaginta posterior Philippo ipso*, & qui libens Constantino Imper. gloriam primi Christiani Principis tribuisset, *Philippo Christiano* palmam decreturum fuisse, nisi necessitate victum; qui etiam ex innumeris Epistolis Origenis, quas studiosè collegerat, facile de conversione Philippi judicare potuit. 3. Accedunt Acta *Pontii* Martyris, quæ utut interpolata censeari possint, & seu auctore Valerio Pontii contubernali, seu ut Salmasius putabat, Eutropio; tamen antiqua illa esse, non Baronius tantum censuit, sed & nuper integerrimus Baluzius, qui illa ex MSS. duobus Biblioth. Colbertinæ vulgavit. 4. Nec intercedit, *Constantinum* primum vulgò habitum in Imperatoribus Christianis, nempe qui *palàm* Christianismum professus sit, dum Philippus *clàm* magis: Etiam primus qui *baptismo* tinctus fuerit, qui Idola destruxerit, qui Ecclesiam in libertatem vindicavit. 5. Non etiam obstant Philippi conversioni *Ludi Seculares*, sub eo habiti. Siquidem potuit ea conversio esse posterior his Ludis, ut Baronius censet, quos exhibuit II. vel III. Imperii anno; in his etiam ita secutus morem Romanorum, qui Ritibus istis alli-

Var. Sacr.

T. II.

P. 1106.

Idem.

Idem.

Euseb. L. IV.

C. LXII.

gati essent, ut nec probaverit, nec immolasse Idolis victimas ipsemet usquam dicatur, vel ascendisse in *Capitolium*, ut observat Orosius, ex hoc alii; Quem admodum Zosimus satis indicat, non fuisse celebratos à *Philippo* Ludos more majorum, sub initium Libri II. Nec professioni Christianismi, in Christianis Principibus, servata id genus *λείψανα* Paganismi videntur intercessisse; V. gr. *Ἀποθέωσις* Constantini, Titulus *Pontificis Maximi*, Munera Populo exhibita, *Fani* Templum clausum, Festum *Majuma* in honorem Veneris permissum, Ludi *Gladiatorii* vel *Ludi seculares* ab Honorio repetiti, VI. ejus Consulatu, de quibus Claudianus in *Panegyri*, Num. 390. &c. & quæ id genus alia quarti adhuc quintive seculi fuere. 6. Imò ad hoc tantum Christianus factus videtur Philippus, ut hujus *devotionis gratiam & honorem ad Christum* referret, & Millefimus Romæ annus *Christo potius quam Idolis* dicatur, ex Orosio, Freculpho, &c. 7. Invicum pro Philippo Christiano argumentum esse videntur Nummi indubiæ antiquitatis: Quorum unus Baronio profertur, ad A. CXLIX. qui idem ab aliis, in quo nempè *M. Jul. Philippus Junior* visitur *togatus*, idemque *Virgâ Templi aditum demonstrans*, mediâ *Columnâ* inter Imperat. & Templum, in quâ COS. II. cum Inscriptione, MILLIARIUM SÆCULUM. Quo (inquit Baronius) voluisse Philippum *cum novo Sæculo novam Religionem*, id est Christianam, proponere, secundum ea quæ de ipso, jam adducto cultui Christianæ Religionis, superius dicta sunt, haud insulse dici posse videatur. Alter Nummus exhibetur ab Illustri Octav. Falkoniero, ad calcem Inscriptionum Athleticarum, ubi de *Nummo Apamensi*, cujus ectypum ex Musæo Magni Etruriæ Ducis appo-

Zos. L. 1.
C. XVIII.
L. II. C. IV.

Le Moyné
Var. S.
1107.

Bar. ad A.
CCXLIX.
Num. IV.

Falk. Diff.
de Num.
Apamensi,
Roma p. 168.

posuit: Quem favere Philippo Christiano non tantum Cl. Wetstenius censuit, sed & Tillemontius nuper, suspicatus Apamenses sub Principe Christiano, *Diluvium Deucalionis* voluisse exprimere, modo qui propius accederet ad doctrinam Christianorum. Nempe, ab unâ conspicitur Philippi Imp. Laureati Imago, *ΑΥΤΟΥ Κ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΑΥΓ.* ab alterâ, *Vir & Mulier* pectore tenens in Arcâ sedentes, seu Navigio *παραγώνω*, aquis innatante, (*κισωλῶ, Δάριακι,*) *Columba* verò Arcæ insidens, & altera similis quæ ramusculum unguibus tenet, volitatque supra caput Viri qui antè Arcam repræsentatur, cum Muliere præcedente; dextro utriusque lacerto in cubitum erecto, cum literis istis tribus in fronte apparentibus, Ν Ω Ε, & Inscr. *ΕΠ' Μ. ΑΥΓ. Α' ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Β. Α' ΕΡΧΙΕΡ. Α' ΠΑΜΕΩΝ.* Qualiter Deucalionem sub Noëmi nomine expressisse Berosum, ac Nic. Damascenum, constat. Nec idem Nomen apparet in Nummo planè gemino eorundem Apamensium, in honorem *Septimii Severi*, quem exhibet idem Falconierus. Ac tres hujusmodi Nummos æreos & quidem maximos (*Medaglioni* vocant Itali) vidisse se testatur Falconierus. Cujus dissertationem Romanam inseruit suis de Selectis Numismatibus Petrus Seguinus, Decanus S. Germani Antissiodor. 8. Philippus Filius dictus *ἀγέλας* & *Satur-ninus*, à risu scilicet temperans: Indubiè acceperat Christum nunquam risisse, flevisse sæpius, sive à Severâ Matre, sive ab Origene, aut Hippolyto edoctus; atque ita ad mores modestos & graviores maturè compositus. 9. Nec literæ *Origenis* ad Philippum, & Severam ejus Conjugem, (de quibus ut lectis à se Eusebius, Hieronymus, Vincentius Lirin.) aliud continuisse dici possunt, quàm argumentum

West. Pref.
6. Tillem.
T. III.
Part. I. pag.
824.

Dissert.
De Num.
Apian. p.
271.

Seguin. Sel.
Numism.
p. 223.
Par. 1684.
Le Moyn. p.
1100.

Christianum, iis in Fide instruendis ac confirman-
dis. 10. Uti constat sub hoc Imperatore quietem
fuisse omnimodam Christianis, quantumvis alias sævo,
& ad fundendum sanguinem pronò. 11. Quemad-
modum idè *Decius* videtur defecisse primò ab ob-
sequio *Philippi*, quod hic Imperator deseruisset sacra
Majorum; dein ad perfequendum Christianos fuisse
inductus, odio Philipporum, qui illum professi fuis-
sent, quod disertè Hieronymus in Vità Origenis,
Jornandes, & alii. 12. Nec dubium uxorem *Seve-
ram* fuisse Christianam, ad quam non modò Orige-
nes Epistolam, sed & Hippolytus Arabs scripsit *αε-
ρεσιμὸν*, ut pluribus Monachus noster; Quemad-
modum Deus ministerio Fœminarum, etiam Princi-
pum, sæpè Viros ad fidem adduxit, obviis in Eccle-
siæ Historiâ exemplis. Metellus Tegerensis Mona-
chus *Sec. XII.* in *Quirinal.* quæ edidit Canisius, ac citat

Le Moyn.
Var. Sacr.
p. 1105.
1105.

Canis. Lect.
Ant. T. I.
Trist. p. II.
Baron. ad
A. cxlix.
Num. II.
III.

Verticem Regina Deo superbum
Fronte maturâ reverenda flexit
Principis, cedente Domo Philippi
Sub juga Christi.

13. Sed & *Leges* à Philippo sancitæ, magnum specimen
reddunt Principis Christiani. Quod in animo habuerat
Alexander, ut inolitam ac detestabilem Romæ turpi-
tudinem penitus tolleret, *Exoletarum* classes; id
Philippum postea fecisse, testatur Lampridius in
Alexandro, perfecturo Constantino. Sic garrulam pro-
cacious ac Satyricorum *Poetarum* linguam Lege com-
pescuit, quâ & honestorum virorum famam impunè
carperent & juventutis animos nequiter inficerent;
Poeta nullâ immunitatis prerogativâ juvantur. Et
multa alia à Philippo piè sancteque esse statuta, quæ
exciderunt, ex iis facile posse intelligi, addit ibidem
Baronius. 14. Nec obstare ajunt *Philipporum*
Chri-

Cod. Iust.
Tit. LII. lib.
x De Profess.
l. 3.

Christianismo, horum ἀποθέωσις, à S. P. Q. R. post
 mortem factum, ex Nummis duobus quorum Insc-
 riptionem exhibet Goltzius; quia hæc sine ullâ eorum
 culpâ, & ex consuetudine Romanorum. Quomo-
 dò non imputata Constantino M. ejus ἀποθέωσις, quâ
 (sic Eutropius) *inter Divos meruit referri*: Unde Brev. Hist. L. x. G. 17. sub fin.
 Inscriptiones, *Divo Constantino Par. Augg.* Sic
 Helenæ ista, *Diva Helena Mater*, facientibus Con-
 stantini filiis, licet Christianis. Sic nihil obstitit Phi-
 lippi conversioni, quod *Gordianum* Divis adscribi à
 Senatu passus sit, aut ipse Divum eum appellarit, pro
 more Romanis consueto. 15. Sic inter tot *Num-
 mos Philipporum*, quos produxere Adolphus Occo
 Augustanus, & Carolus Patinus in Thesauro Nu-
 mismatum, nulli apparent qui Paganismum redo-
 leant. Imò verò hæc Inscriptio, *Spes Felicitatis Or-
 bis*, reverà dignæ fuerunt Christiano Principe, qua-
 les Inscript. leguntur attributæ Constantino. Quan-
 quam & dentur *Nummi ipsius Constantini*, apud Trist. Pav. 111. Patin. P. 370.
 Tristanum, & Patinum, eum Inscriptionibus Ethni-
 cis, ut sunt istæ, *Jovi Conservatori, Herculi Con-
 servatori, Marti Conservatori, Soli invicto Comiti.*
 16. Historia *Pænitentiae Publicæ* Philippi, etiamsi du-
 bias quasdam circumstantias habeat, indè sanè videtur
 orta, quod constaret Philippum fuisse Christianum.
 Hinc, juxtà disciplinæ Canones, illi primò adscri-
 pta *ejectio ex Ecclesia*, ut pluribus Chrysostronus Chryf. T. v. P. 448. Ed. Savis.
*Orat. in Babylon, ἕως τῆς ἐκκλησίας ἐξέλθῃ καὶ τοσαύτης ἀπα-
 εχθίας καὶ ἀφοβίας.* Dein quoque *Pænitentia*, quæ non
 adscribenda Principi Gentilium sacris addicto.

VI. Tantum abest ut detraxerimus rationum mo-
 mentis, quæ pro Philippis Christianis militant, ut
 etiam pondus eis addiderimus & robur. Nec illæ
 tamen intercedunt, quo minùs in Josephi Scaligeri
 sen-

sententiam concedamus, in *Animadv. ad Euseb.*
Næ illi magnam injuriam S. S. Christi cultui faciunt,
qui primi hunc latronem Araba, Domini sui Imp. in-
nocentissimi & Reipubl. maximè necessarij interfecto-
rem, Idolorum cultorem, & ex cujus vitâ nihil tale
colligi potest, Christianum ausi sunt dicere. Fuit ea-
dem Onuphrii Panvini, in *Fastorum Opere*, ta-
centis altum de Philippi Christianismo. Isaac Cas-
saubonus in *Notis ad eos Principes qui post Gordia-*
num Pium imperarunt, postquam de Otaciliâ Se-
verâ, plerosque autumare religionis Christianæ sacris
imbutam fuisse, addit; hinc Philippum uxoris gra-
tiâ æquiores piis, id est Christianis, palam Christia-
num ab Eusebio & aliis multis habitum: Se verò as-
sentiri Zonaræ, confusos esse Græcis Scriptoribus Phi-
lippos, Augustum, & alterum Præfectum Augustu-
lem, de quibus postea. David Blondellus *Ecclesia-*
sticæ Antiq. quondam βιβλιοθήκη ἐμψυχῶς, in Ope-
re Gallico de Primatu Ecclesiæ, occasione Pœni-
tentiæ Philippo attributæ, quâ scilicet is se ad pedes
Fabiani Pontificis abjecisse fertur, prolixè fabulam
eam discutit, & explodit. Sethus Calvisius in *Opere*
Histor. Dicit ab Eusebio, Cassiodoro, & aliis, qui tamen
ex Eusebio descripserunt, Philippum operam dedisse
Christianæ religioni, & baptizatum esse. Sed Euse-
bius hæc hausit, ut ipse dicit, ex Epistolis Orige-
nis ad Philippum, & ejus conjugem Severam, quæ
tamen Epist. fictæ sunt. Tristanus *Comment. Hi-*
storico ad Nummos Imperator. quem Gallicè edidit:
Christianismum Philippi non attingo, sic plerique
Auctores Veteres, ex quibus recentiores. Qui ta-
men debent rei testimonium uni Eusebio, & Actis
Pontii Martyris; addens, persidum hunc Arabem
de-

Num.
MCCIX.
Onuph.
Fast. V. C.
An.
DCCCXCVII.
&c.
Cassaub.
Not. Hist.
Aug. p. 201.

Della Prim.
de l'Egl. p.
1128. 1129.

Ad A.
Ch. CCXLVI.
M. 4195.

Tom. II.
p. 554.

dehonestamentum verius esse Christiani nominis. Et ne numero certem, Ezech. Spanhemius illustris in Orbe literato, vel eximio Opere de Præst. Numismatum; ubi ait, satis liquere, ex superioribus Philippi Nummis, & solennibus Gentilium sacris, Fabulis annumerandum quod de hoc Imperatore ut Christiano Eusebius; & reliqui. Antonius Pagi, in Criticâ Baronio oppositâ, quamvis Cl. Huetii sententiæ videatur accedere, quam ibi refert, Sacris initiatum Philippum à Fabiano Papâ sed occultè, & clam Ethnicis, & sub ipsa Imperii initia, &c. tamen haud obscurè negantem propugnat: Quod persuadet, inquit, Ethnorum Auctorum de novâ ab iis susceptâ religione silentium, & multorum præterea tùm Ethnorum tùm Christianorum consensus, à quibus primus inter Imperatores Christum professus Constantinus celebratur. Plures mittimus, quorum jam vel eruditione, vel auctoritate in Republ. Literariâ, nequaquam abripimur.

VII. Sanè Philippum Arabem, sive antequàm gereret Imperium, sive postquam illi admotus insigni perfidiâ, ac nefario Gordiani III. parricidio, Christianum nunquam fuisse, neque talem audiisse, invictis argumentis demonstratur. Primò, silent illi Historici, qui res Philipporum, Deciorumve ex professo quondam tradiderunt; hæc quanquam Christianis temporibus magna ex parte tenebris damnatæ, ex odio Decii, cujus res Philippi illis permixtæ, ut notat Casaubonus: Undè ille hiatus in Historiâ Augustâ, à Gordiano III. ad Valerianum. Certè apud Ælium Spartianum, Julium Capitolinum, Ælium Lampridium, Aurelium Victorem, Eutropium Abbreviatorem, Zosimum scriptorem *vetus Historicus*, nulla vestigia deprehendas Christianæ in Philippis religionis. Ità in Ecclesiæ Scri-

De Usu Numism. Dissert. 12. p. 853.

Ad Ann. CCXLVII. Num. VI.

Lib. v. de
Fals. Relig.
C. I.

Euseb. de Vit.
Const. L. II.
C. XLVII.
XLVIII.
XLIX.

ptoribus Lactantius, qui sub Diocletiano & Constantino floruit, harum rerum probè conscius; *Qui primus*, sic ille ad Constantinum, *Romanorum Principum, repudiatis erroribus, Majestatem Dei singularis, ac veri, & cognovisti & honorasti*: Ubi *primum* dicit, nam jam destruxisse Idola, non liberasse Ecclesiam, non palàm professum esse Christianismum, sed *primum* etiam, *qui singularem & verum Deum cognoverit, hinc cultu honoravit*. Eusebius, (ex cuius unius suprâ relatione, hæc de Philippo Christiano in Veteribus suspicio, dein etiam in recentioribus, ex Actis vulgò Pontii Martyris) disertè inter Romanos Imperatores, seu τὸ πρὸ αὐτῆς κενρωτικώτων, vel ἐξ αἰῶν ἀύπνευτων, *primum & solum* fuisse Constantinum non uno loco refert: Non modò qui Christi μαρτυροῖς ἀναγεννώμενος ἐτελεύτησεν, *Christi mysteriis vel martyriis renatus*, omnia quæ in Christiano desiderantur, *consummasset*; sed etiam qui abjectâ τῆς εἰδωλολατρίας πλάνῃ, agnovit *summum omnium Deum, & ejus Filium Christum*. Rurfus, de Imperatoribus qui antè se fuissent ipse Constantinus, apud eundem Eusebium, habitos omnes ἀποκλήρας exsortes, seu ξένους extraneos, in ordine ad spem & expectationem rerum futurarum, ut is paulo antè, ἀπὸ τῆς ἀρεῖων ἀρεῖων propter morum feritatem atque immanitatem, (solo Constantio patre suo excepto) quâ toto Imperii sui tempore fuissent τὸν ἀληθῆ λόγον ἀγνοήσαντες veram doctrinam subvertentes, eam vel crudeliter persequendo, vel saltem subvertendo promotâ Idolatriâ. Julianus Imp. in Satyrâ suâ de Cæsaribus, de Philippo tacet, non facturum, siquidem hic Christianus fuisset; ut etiam arceri se ab Æde sacrâ, & intrâ Vestibulum consistere, ubi locus Flentibus vel Poeniten-

tentibus, passus effer. Hoc enim ipsum est quod ex-
 probrat Constantino M. illum *ἕως περὶ θύρων* venire so-
 lutum, tanquam *περὶ κλαίωντα*, vel certè consistere *ἐν*
τῷ περὶνάω cum Catechumenis; unde Bacchus non
 vult admitti ad locum Convivii Sacri, nisi in *vesti-*
bulo hærentem. Ambrosius Orat. de Obitu Theo-
 dosii Imp. *Constantinus fidem transmisit ad posteros*
Reges. Principium itaque NB. credentium Imperato-
rum. Ex illo fides, ut persecutio cessaret &c. Chry-
 sostomus, *Ἀποδείξει ὅτι θεὸς ὁ Χριστὸς*, ostensurus ni-
 hil potuisse vim inferorum adversus Fidem, & Ec-
 clesiam: *Ἐδῆνες ἦσαν βασιλεῖς, Αὐγύστης, Τιβέριος,*
Γαίος, Νέρων, Οὐεσπασιανὸς, Τίτος, καὶ μετ' ὀκταὶον NB.
ἅπαντες ἕως τῆς μακαρίας Κωνσταντίνης χριστιανῶν βασιλέως.
Augustus, Tiberius, Caius, Nero, Vespasianus, Ti-
tus, & post eum omnes usque ad Beati Constantini
Imper. tempora, NB. fuerunt omnes Gentiles; Et e-
tiam si quidam quiescere visi, (quales Commodus,
Alexander, Philippus &c.) hoc ipsum quod iis Im-
perantibus manifesta esset impietas, Idololatria, ar-
gumentum ea bellorum fuit, &c. Sulpicius Severus,
 qui Sigonio, Gislino, Scaligero, est Sallustius Chri-
 stianus: *Primus omnium Romanorum Principum Chri-*
stianus fuit; quod aliter ὡς Φερίζα Hornius. Et in sen-
tentiam eandem, nullo memorato Philippi Christia-
nismo, quicquid fere Scriptorum veterum fuit, Pau-
linus Nolanus, Theodoretus, Socrates, Sozomenus,
Zeno Imper. in Codice Just. Justinianus Nov. VII.
&c. Nicephorus Chronographus, non semel ad tem-
 pora Constantini, hunc dicit *τὸν πρῶτον χριστιανῶν βα-*
σιλέα, &c. de prioribus Imperatoribus antè *Constantinum,*
μέχρι τῆς οἱ ἐκ τῆς Ἐδῆνων βασιλεῖς, hætenus Impera-
tores Gentiles, Idola colentes. Ità Nicephorus Callisti,

Jul. Casar.
 p 318. Ed.
 noviss.

Ambros.
 Tom. III. p.
 53.

Chr. T. vi.
 Ed. Savil.
 p. 637.

Hist. Sacr.
 L. II.

Niceph.
 Patr. Ed R.
 Par. p. 404.
 410. 411.

Lib. XIV. C.
XXXIX. p.
526.
Glyc. Ab.
Par. III. p.
243. 244.

Const. Man.
Edit. R. p.
48.
Annal. L.
111. p. 284.
Ed. R.

Paris, 1662.

in Ecclesiasticâ Historiâ ; τῆ πρώτῃ ἐν βασιλεῦσι Χρ-
στianῶν Κωνσταντῖνος , τῶν Ρωμαίων Ἡγεμονίαν Ἰθύνοντῃ.
Michaël Glycas , in *Annal.* Parte III. exhibens hi-
storiam Philippi , hinc Decii , de illius Christianismo
ne γερῦ quidem. Constantinus Manasses , in *Compen-
dio Chron. de Constantino Imper.* πρώτῃ ἀνάκλιον τῷ
Χριστῷ προσκολληθεὶς γνησίως. Nicetas Choniates , in
Isaacio Angelo , velante se Constantini exemplo , πα-
ρήγεν εἰς ἀδείξιμα τὸν ἐν βασιλεῦσιν Χρῆστianοῖς πρόπρον
καὶ κράτιστον Κωνσταντῖνον , omnium primum & summum
inter Imperatores Christianos Constant. adducens in
exemplum. Plures silentio pratermittimus. Nec lo-
cum habet exceptio protrita , Constantinum primum
Christianorum Principum , scilicet , palàm Christo
adhærentem , in propatulo Christianum , vel primum
baptizatum , vel primum qui Ecclesie pacem dederit.
Siquidem Historici , ut visum , absolutè & illimitatè
primum statuunt , qui verum Deum agnoverit , misso
Idolis repudio. Et si primus qui baptismum susce-
perit , concidunt hoc ipso Pontii Acta , quæ de Phi-
lippo utroque ; cum simul ad Principes venisset Fa-
bianus Urbis Romæ Episcopus , & Pontius , illos
baptismi gratiam consecutos esse. De quibus etiam
postea. Cavillum verò , totum hoc esse argumentum
negativum , ex quo nihil concludatur , negligimus.
Nam , primò in quæstione facti quod ex traditione
pendet , valere illud plurimum , pridem Doctissimus
Launojus singulari *Dissertat.* de Auctoritate Negantis
Argum. contrà Joh. Bapt. Thiers , egregiè demonstravit :
Dein etiam positivum hoc argumentum est , dum illi
non modò de Philippi Christianismo tacent , sed &
asseveranter Constantinum primum in Christianis
Imp. tradunt ; de Philippo prætereà , quæ cum
Chri-

Christianismi professione sunt αὐτοκτα, & ἀδιὰλ-
λαυτα.

VIII. Secundò, apud omnes in confesso est, ni-
hil in Philippo Arabe, seu antè adeptum vi & dolo
Imperium, seu postquàm ad summum illud in hu-
manis fastigium ascendit, seu antequam is vivendi &
imperandi finem fecit, in historiâ occurrere, quod
non à Christiano homine profus abhorruerit. Alex-
andrum Severum, (ne assurgam ad Titos, Trajanos,
Antoninos, M. Aurelios) dein Gordianum Pium,
ornarant virtutes Christiano homine dignissimæ, quas
recensere nihil attinet. *Philippum* dedecorant humi-
les & obscuri natales, gens Arabum latrociniis dedi-
ta, pater dux latronum insignis, vitæ genus pror-
fus militare, id est sævum & inhumanum, quo ta-
men, accedente astu & occultis artibus, viam sibi
stravit ad honores *Comitis, Ducis, Præfetti Præto-*
rio. Quâ ratione invaserit *Imperium*, ex Julio Ca-
pitol. A. Victore, & cæteris notum est: Primò su-
blato scelere Philippi, ad Præfecturam adspirantis,
communi omnium parente, sed & Gordiani Imp. *My-*
sitheo, ut Julius Capitolinus, & cæteri referunt. Dein
factus quod optabat, se in novitate atque enormitate
fortunæ non tenuit, iturus de scelere in scelus: In-
auditâ videlicet perfidiâ, intercluso primùm militibus
commeatu, tum in Gordiani *adolescenciam* culpâ per
immanem calumniam rejectâ, undè postulatus fuit ab
Exercitu qui *Collega* daretur Gordiano. Mox non
contentus partiri cum Domino dignitatem, solus Im-
perium affectare; cedentem Gordianum, & secun-
dum vel inferiorem etiam Dignitatis locum *Præfetti*,
vel *Ducis* sibi precantem, inhumanè repellere; ne
vitam quidem supplici Imperatori concedere; adeò-
que

Jul Capir.
in Gord. p.
163.

que antè conspectum duci jussum optimum Principem, in ipso vitæ & Imperii aditu, interfici nefariè mandare; tandem Senatam P. Q. R. circumvenire fraudulentis literis, periùsse ex morbo Gordianum, sibique delatos Imperii fasces: *Nec defuit ut Senatus de his rebus quæ procul gerebantur, & quas non noverat, falleretur*, ut scribit Julius Capitolinus. Quæ scelerum congeries, & quicquid uspiam concipitur nefas? Certarunt in Philippo superbia, arrogantia, perfidia, inhumanitas, sævities, ingratitude in Benefactorem sine exemplo, parricidio consummata. Et qui latronis filius erat, ingressus est ut Latro, regnaturus ut Leo. Hinc Baronius recte concludit, *magnoperè errare qui hoc tempore Christianum fuisse affirmant*. Quod evincit ille ex loco Origenis contra Celsum, quod opus scripsit Origenes ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα γέγονεν, major jam sexagenario, ut disertè Eusebius; adeòque anno minimùm Chr. ccxlv. quo colligitur Origenes ingressus annum lxi. in lucem editus A. Ch. clxxxv. consentientibus Huëtio, Pagio: Atqui Philippus jam ad Imperium admotus fuit A. Christi ccxlv. Vis autem Baroniani argumenti est, quod objicienti Cello, si *præsentes Imperatores (οἱ νῦν βασιλεύοντες)* ad fidem Christianam pertraherentur, fore ut totum tandem Imperium pertraheretur, aliis post alium in nostram religionem concedentibus; non respondisse Origenem, ut tum potuit, siquidem Philippus Christianus fuisset; scil. *Adesse illud tempus, quo Imperator in eam fidem pertractus erat, nec tamen quod metuebat Celsus, aut Christianis imputabat, id ipsum apparere. Sed & alia quæ diximus, satis arguunt nihil Christiani, imò ne humani quidem, belluina omnia & ferocia, in Philippo fuisse,*
quo

Ad Ann.
 ccxlv.
 N. II, III.
 &c.
 Euf. L. VI.
 C. xxxvi.

Orig. C.
 Cels. L.
 VIII. p. 425.

quo tempore arripuit Imperium. Undè etiam Ce-
leberr. Huetius, *nondùm Christianum fuisse Philip-*
pum, cum hæc flagitia admisit. Nec tum de *Uxore*
Christianâ, de quâ antè Philippi Imperium nihil planè
scitur, minùs de Philippo *Filio*, antè hæc tempora
nisi hariolando quisquam somniavit. Ipsa etiam
Acta Pontii, seu Legenda fabulosissima, narrant
Philippum utrumque Romæ jam fuisse Imperat. quum
à Pontio conversi, & Baptismo tincti fuere.

IX. Tertiò num Christianis accesserit Philippus
sub ipsa Imperii initia, etiàm antequam Romam con-
cederet, & ex Perside venerit Antiochiam porrò an-
quirendum. Equidem non stupenda magis fuit con-
versio *Sauli*, ex lupo & sanguinario recepti in ovi-
le Christi, quàm fuerit illa Philippi, à recens perpe-
tratis tot sceleribus, & rubentis adhuc sanguine sui
Principis, Imperatorum duorum traducis, conversi
subitò ad disciplinam Christi Servatoris. Sed Sauli
Doctor ipse Christus, in viâ Damascenâ; hujus ve-
rò, antequàm se viæ commisisset Romam versus,
agentis adhuc in Oriente, ex belluâ deinceps ovis
Christi, quis vel Catecheta vel Magister fuit? Quo
duce *amplexus Christi doctrinam fertur?* Undè is
postulavit, recens factus Imperator, *recipi in cætum*
Christianorum, & quidem in Urbe Antiochenâ, Ca-
pite Orientis? Dicent factum inductu *Conjugis*, ab
Origene, quo tempore in Arabiam pervenerat, edo-
ctæ, prout Philippus ipse Arabs, & Bosiris natus.
Nam aliùm intervenisse Doctorem, vel Christianum,
antequam ex confiniis Persidis in Syriam appelleret,
nemo somniavit. Primò de *Conjuge*, illi tum ad-
fuisse Otaciliam, hanc pridem in Arabiâ Christia-
nam, ab Origene edoctam, quis unquàm retulit?

Et

Huet. Ori-
gen. L. I.
p. 20.

Et prudenter Huëtius hanc *Halloixii* conjecturam reprobat; quoniam (inquit) argumento probari potest, hominem obscuro loco natum, & fortunæ tenuis, qualis Philippus, in notitiam Origenis venisse, Viri magnis de rebus ad hæc loca missi? Sed fortè ejus Conjux ibi inciderat in Origenem, vel etiam in Hippolytum Arabem; quæ licet tum adhuc *privata*, cognatione attingebat *Jul. Moesam*, & *Jul. Mamæam*, quæ postrema Clarissimo Le Moyne dicitur, Severæ mater vel avia? Et *Bostra* Arabiæ Petræ civitas, & Metropolis, etiam Colonia, aucta & ornata fuerat ab Alexandro Severo; quin ab eo dicta *Alexandriana*, uti eadem à Trajano, per quem subacta fuit Arabia, *Nova Trajana*; quæ & patriâ fuisse creditur *Philippi* Arabis, ab eo *Philippopolis*, appellanda. Ità unius Philippi gratiâ, humili loco nati, dein perfidiâ emergentis, nullâ virtute, minùs Christianâ, à vitiis redempti, fabulæ fabulis cumulantur, ut fides sit iis quæ habuerat *ex incertâ auditione Eusebii*, ità ipse Huëtius. Non capio qui in mentem venerit *Celeb.* quondam Collegæ meo, ut Uxorem hujus Philippi, quæ Eusebio est *Severa*, in Nummis *Marcia Otacilia Severa Aug.* antè hoc potentix fastigium ignotam, saltem de quâ nihil Historici, asserat matrem habuisse vel aviam, *Jul. Mamæam*, & fuisse nisi fallitur sororem *Alexandri Severi*. Equidem *Jul. Mamææ* genus fuit illustre, cujus mater *Jul. Moesa*, foror *Jul. Domnæ* Uxoris Severi, matertera *Bassiani Caracallæ*, avia *Elagabali*, filia *Julii Aviti Lupi* Viri Consularis; quemadmodum *J. Mamæa* nupserat *Marciano*, Viro itidem Consulari, à quo *Alexandrum* suscepit, qui postea *Augustus*, cui etiam filia tribuitur *Theoclia*, nulla certè *Severa*, vel

vel Otacilia. Nec Philippus, qui pridem nupserat,
 antè adeptas dignitates, obscuro genere, præter-
 quàm inter Latrones Arabas, ejus splendoris fuit ut
 familiæ tot Augustorum infereretur. Cumprimis & J.
 Moesam, & J. Mamæam, fuisse superbissimas fœmi-
 nas, quæ cum magnis virtutibus grandi se superci-
 lio tollerent, notum ex Historiâ est, & superiori de
Mamæâ Dissertat. observatum. Dein alterum erro-
 rem observo, qui plerisque Doctis imposuit, etiam
 Jos. Scaligero, Joh. Tristano, Car. Patino, Steph.
 le Moynes: Confundunt illi *Bostram*, celeberrimam
 Coloniam sub Alexandro Severo, Metropolim
 Arab. Petreæ, Idumææ in sacris attributam, cujus
 Episcopus fuerat Beryllus, & quò se contulit Ori-
 genes, Gordiano imperante; cum altera *Bostrâ*, quæ
 Philippi nostri patria fuit. Hæc enim est quæ Geo-
 graphis dicta *Bostra Legio*, prope Trachonis colles,
 ad Orientem Palæstinæ; Et ea ipsa fuit quam, ar-
 repto Imperio, Philippus instauravit vel *condidit* po-
 tius, ut Aur. Victor & Zonaras, ac de suo nomine
Philippopolim nominavit, tum *Coloniæ* ac *Metropo-*
leos titulo ornavit. Unde Aurelius Victor Philippum
 dicit fuisse *Arabem Trachonitem*, & *condito apud*
Arabiam, sub exordia Imperii, *Philippopoli oppido*,
Romam venisse. Et ad hanc referendus Num.
 Philippi Patris, COL. METROPOLIS BOSTRA, ad-
 dito CEB. *αὐτομα*, ut intelligeretur *Augusti* patria,
 eaque duplici honore ornata, *Coloniæ* & *Metropol.*
 Et aliis Nummis, plus vice simplici, apud Vaillant,
 Seguinum, Goltzium &c. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ ΚΟΛΟ-
 ΝΙΑ vel ΚΟΛΟΝΙΑ, de *Philippopoli* hac novâ & A-
 rabicâ, in quam hujus *Bostræ* nomen transiit, in ho-
 norem Philipporum; & sub iis tantùm cudendi hi
 Num-

A Victor
 de Cesar.
 C. XXVIII.
 Zon. Lib.
 XII. C. XIX.
 T. II.

Nummi fuere: Quamvis postea adhuc Episcopalis dica-
 tur sedes in *Arabia*, ut ex subscriptione Conc. Chalce-
 donensis, ex *Provincia Arabia*, *Ormisda Philip-*
opolitanus. Cur vero hanc dixerit Cedrenus Βόσραν ἢ
 Ευρώπης, in qua condiderit ἢ Φιλιππόπολι, non aliam ra-
 tionem invenio, nisi quod Philippopol. *Thracia* con-
 fuderit (ut alii multi) cum *Arabia*. Pari ratione Dux
 ille *Arabum* vel *Præses Arabia*, conversus ab Origē-
 ne, ὁ ἢ Ἀραβίας ἡγούμενος, missis literis ad Præfe-
 ctum Augustalem *Ægypti*, fingitur nonnullis parens
 hujus Philippi, quia is *Latronum Arabum* Dux; nem-
 pe ductor latronum, ut disertè A. Victor in Epito-
 me, quibus utpotè perfidis, nullum apud Præfe-
 ctum Cæsaris patrocinium, nec apud *Demetrium*
 Episcopum fides fuit. Prius autem factum imperante
 Caracallâ, censet in *Origen*. Huëtius. Denique pari jure
 conversa dicitur Conjux Philippi *Severa*, ab *Hippolyta*
Portuensi, quem precario faciunt Arabem, *Bostro-*
rum Episcopum, vel *Adenæ* portus nobilissimi in
Arabia Felice; nullo in Veteribus præeunte, saltem
 non *Eusebio*, qui locum Episcopatus ignoravit, nec
Hieronimo, ut diserte testantur. Quem etiam sub
 Caracallâ, Elagabalo, & Alexandro Severo floruisse
 certum est, & in Italia ac Romæ vitæ partem exe-
 gisse, undè multis ἐπίσκοπος Ῥώμης, & plerisque
 Græcis à v. & vi. minimum Seculo, ut fatetur Mo-
 nachius noster; mortuus (quamvis anno non ita certo)
 antè Philipporum tempora. Quod si *Martyr* idem
 fuit, incertâ tamen famâ, non ultra Maximini æta-
 tem, Episcopis & Antistitibus præcipuè infesti, id
 est ultra A. Ch. cexxxvii. vitam produxisse censendus
 est. προσεπίσκοπος Hippolyti πρὸς Σεβήριον, nihil pro-
 bat, quum conjecturæ conjecturis cumulentur.

Ajunt

Ajunt 1. Legendum esse Σεβηραυ, pro Σεβηρειαν. 2. Au-
 esse pro Αύγυσαν, nullo licet exesæ lit. in Laterculo indi-
 cio. 3. Non aliam fuisse Severam, cui aptari possit
 ille *σεβηραυιδος*. Imò Elagabali conjux Severa quo-
 que appellata, & Aquilia Severa; sic Severi Impe-
 ratoris illa, *Domna Severa, Magna Jul. Severa;* &
 magis quadrarent tempora. 4. Supponitur, necessariò
 hanc *Severinam*, ad quam Hippolytus, fuisse *Augu-
 stam*, qualis nulla apparet hoc nomine, nec tacituro di-
 gnitatis Tit. Protreptici scriptore. 5. Neque probat
 illud Theodoretì, scripsisse Hippolytum πρὸς βασιλί-
 δα τινα ad quandam *Reginam*: Ergò Imperatricem,
 ergò Uxorem Philippi Marciam Otacil. Severam,
 ergò superstite adhuc Hippolyto, quò tempore Phi-
 lippus imperaret, præter fidem Veterum! Adde
βασιλίδα τινα, dicere aliquam *Reginarum*, ex pluri-
 bus ejus dignitatis foeminis, nec de *Augustâ* sic lo-
 cutus fuisset Theodoretus. Veriùs Uxorem voluerit
Abgari Regis, de quo ut *sancto Viro* Africanus, &
 Eusebius, Macrino imperante, cujus tempore jam
 inclaruit Hippolytus. Planè ut Vir Doctissimus, ex
 eo quod aggregari dicantur Christianæ Ecclesiæ βα-
 σιλέας reges, in Dialogo tributo Origeni, infert præ-
 cipuè innui *Philippos*. Dixisset potiùs, distinctionis
 ergò, *αυτοκρατορας, καισαρας, τες τ' Αρχην διαδεχον-
 τας*; jamque observatum Fratri meo, Epistolâ ad
 Andr. Morellium, *βασιλέα de Imperatore quidem
 vulgò à Græcis Scriptoribus dici, nusquam tamen eâ
 voce in Græcis Caesarum Nummis vocari, uno Com-
 modi excepto*. Præterquam fatetur Cl. Wetstenius,
 Origenis ætate *Abgaros Reges Christianos* fuisse, ex
 testim. Eusebii, Hieronymi, qui etiam *Magni Reges*
 nuncupantur, & *Sancti*, præter *Principes* alios:

Euf. Chron.
 A. ccxviii.

Wolf. Praef.
 A. 4.

Er. Spanh.
 Ep. v. ad
 Morell.

Quâ de re diximus in novissimâ Ecclesiæ Historiâ, ad *Seculum III.* Ne jam in disquisitionem veniat *Dialo- gus* ille adversus *Marcion.* num sit verè Origenis? Negantibus ferè omnibus, quotquot sunt non obesa- rum narium, Criticis, & inter eos Cl. Huëtio, quum in illo *Dial. & Tempa,* & *Idola Ethnicorum* ever- sa fuisse tradat. Sed nihil opus est hac disquisi- tione.

Huët. Orig.
L. III. C.
Ul. N. IX.

Tbes III.

X. Quarto, nec probandi vim magnam habent, quæ suprâ retulimus ex *Eusebio, Chrysoftomo, Leontio* Antiocheno, apud Auctorem Chronici Alexandr. Horum tamen se tuentur auctoritate, ut reliquos taceam, Henr. Valesius *Notis* ad Eusebium, Clariff. Huëtius suis, in Origenianis, Tillemontius in nuperâ Historiâ, & ad eam *Notis*, nec refragante Ant. Pagi in laudatâ Criticâ. Saltem in *occulto & clam Eth- nicos*, evasisse Philippum Christianum, non diu ab occupatâ tyrannide, censent Viri magni. *Sub ipsa* porrò *Imperii sui initia*, (sic Huëtius) *Christi do- ctrinam amplexum fuisse Philippum ex eo liquet, quod in coetum Christianorum jam creatus Imperator recipi postulaverit Antiochiæ, quò nonnisi post arre- ptum recens imperium sese unquam contulit; nempè antequam Romam adiisset. Quod verò clam am- plexus fuerit Fidem Christianum, hinc patere, quòd aliàs verisimile non sit, tacituros id fuisse scriptores Ethnicos. Rursus, nec multa verisimilius, si Chri- stianus non fuisset, id proditurum Eusebium, tempo- ribus illis proximum. Vis tota hujus argumenti re- fidet in narratione Eusebianâ: De Philippo Cæsare, in postremâ vigiliâ Paschatis, (paulo post usurpa- tam tyrannidem) subituro Christianam Ecclesiam, ut particeps fieret τὸ ἑκκλησίας & χριων, χριστιανὸν ὄντα utpotè*

Vales. ad
Euf. p. 128.
Huët. Orig.
L. I. C. III.
Num. XII.
Tillem. Hist.
T. III. P.
§ 16. § 17.
&c.
Pagi, ad A.
CCXLVII.
Num. VI.

Hist. L. VI.
C. XXXI. I.

Chri-

Christianum; sed ab *Episcopo* prohibitum fuisse, donec ἐξομολογήσῃ factâ, in *Pœnitentium* ordine vel loco constitisset: Imperatorem verò *libenter obtemperasse*, τὸ γήσιον ἢ Ὀλαβὲς ἢ περὶ τὸ Θεῖον Φόβον διαθέσεως *sincerum ac religiosum affectum timoris Dei* ipsis operibus demonstrantem. Quod videtur confirmari ex narratione *Leontii Antioch. Episcopi*, apud *Auctorem Chronici Alex.* qui à majoribus ἔ διαδοχὴν haberi dixit, accidisse illud *Antiochiæ*, ubi *Imperatoris Philippi Uxor*, atque adedò ipse *Philippus*, uterque *Christianus*, à *sancto Babylâ*, *Ecclesiæ ingressu prohibiti* referrentur, propter perpetratum à *Philippo crimen*: Nempè, cum *Præfecturam Prætorii* geresset, imperante *Gordiano*, commendatum sibi à *Gordiano Filium*, mortuo eo ipso *Gordiano*, interfecisse, ac *Imperium arripuisse*; Et hanc quoque causam fuisse, cur *Decius S. Babylam interfecerit*, talia ausum in *Capita Augusta*. Accedat *Chrysofostomus*, in citatâ *Oratione in Babylam Antioch.* quem eadem ferè narrare, nisi quod *Imperatorem non nominat*, *Henr. Valesius* ad *Euseb. Disertè enim Os aureum. 1. De Imperatore* tum regnante, quem magno animo eiecerit ex *Ecclesiâ* *Babylas Episc. Antiochenus. 2. Idque* ob crimen occisû propriâ manu & gladio παιδὶς βασιλικῆς *fili Regii*, μερῶν εἶδεν ἠδικηκότῳ *pueruli nullius facinoris rei*, à *Patre* dati *obsidis loco*, & quidem contrâ *Legem amicitix*, & fidem *juramento* firmatam: Multis exaggerante *Chrysofostomo* illinc atrocitatem hujus delicti, hinc *Babylæ* illam ἀπαρχίαν quâ ἐξέβαλε πὺν τὸ πλείστον μέρος τῆ ὀικουμένης ἀπίστης κατέχοντα, ut *Pastor* arcet à *caulâ ovem morbidam*, πρόβατον ψώρας ἐμπεπλησμένον. Factum verò id esse ab *Episcopo*, ob crimen longè diversum, scilicet *polyga-*

Supra Th.
 111.

Th. III.

VAR. SACR.
P. 1109.
DYN. VII.
P. 80.
Oxon. 1683.

lygamiam & incestum, habet Abulfarajus, quod probat Clariss. le Moyne. Quod (inquit) factum crediderim consilio Severæ, quæ Christianis moribus imbuta, Polygamiam & incestuosos toros toto corde horrebat. En quatuor narrationes diversissimas unius & ejusdem facti, prohibiti scilicet Imperatoris ab Ecclesiæ aditu. Accedat quinta, de quâ paulo inferius, ex Actis Pontii Mart. toto jam Cœlo à reliquis diversa, tempore, loco, personis, & adjunctis circumstantiis. Quo ipso de re totâ facile judicium est, & saltem duo narrata inter se comparant ac conciliant Valesius, Huëtius, Tillemontius, illud Eusebii, & alterum Leontii Antioch. de quo paucis dispiciendum.

XI. Rectè sensit Doctiss. Tristanus, nec abludivit Cangius ad Chron. Paschale, fontem omnis hujusce traditionis esse unum Eusebium. Quod modò jam supra, ubi de J. Mamaâ Augustâ, ex verbis Eusebii Christianam hanc fuisse posteriores concludebant. Observabit Lector sequentia. I. Eusebium non positivè affirmare, Philippum fuisse Christianum, sed tantum, ferri (κατὰ λόγον) hunc Christianum existentem, se publicæ ἐξομολογήσας & μετανοία subjecisse.

Tillem. P.
111. p. 818.
Ed. Brux.

Agnoscit nuperus Tillemontius, alias inclinans in Philippum Christianum, verba Eusebii nihil positivè dicere, nec satis intelligi, num ipse dubitet de Christianismo Philippi, an tantum de ejus Pœnitentiâ. Refert enim Historicus, suo tempore vulgatam per nonnullos famam, de hujus Imperatoris actâ Pœnitentiâ, consistentis in Vestibulo Ecclesiæ inter μετανοήσας, quo ipso supposuit fama eadem, fuisse Christianum. Deinde Hieronymus affirmantiùs in Versione Chron. primus omnium ex Romanis Imperatoribus Christianus fuit: Quæ ipsissima verba sequentes

Hier. in
Chron.

tes

tes dein Chronographi reposituere. Nam quod alibi dixit, Decium Christianos persecutum ex privato odio in Philippum, vel quia *religio Philippi* ea fuerat, precarium illud est, nec dixit Eusebius: Neque illud cum Decii prudentiâ, vel Philippi ἀποθεώσεως, vel clandestino ejus Christianismo, qualem volunt, satis convenit; uti nihil in favorem Christianorum fecerat Philippus. 2. Familiare istud est *Eusebio*, narrare plurima, non quæ ipse certa haberet & indubia, sed quæ ex incertâ traditione, tum quando ista scriberet, ferebantur. Hinc frequentissimè idem, ὡς κατέχευε λόγῳ, ἢ διαδοχῶν, ὡς ἡ παράδοσις περιέχει, λόγῳ ἔχει, λέγουσι, ἔλεγον, φασὶ τὸν λόγον, ὡς φασὶ, φέρουσι, φέρονται, &c. Ut quæ ferrentur non solum de Epistola Christi ad Abgarum, sed & de Judâ qui & Thomas, de Thadæo Apost. uno ex LXX. de colloquio Thadæi cum Agbaro, &c. Sic illud de statuâ æneâ juxta domum fœminæ Hæmorroissæ; de Tiberii rescripto ad Senatum, ut *Christus* inter *Deos* referretur; de Simone Mago Romæ præstigias exercente; de Petro Apostolo Romam delato sub Claudio; de Johannis, vel Jacobi Apostolorum, variis fando acceptis; de Ascetis Ægyptiis vel Therapeutis, Philonis tempore, qui Christiani fuerint, atque à Marci prædicatione conversi; de variis Apostolorum itineribus, ut *Thomæ*, in Parthiam, *Andree* in Scythiam &c. de Miraculis per Asturium Paneade gestis; de multis id genus incertis, ex traditione tamen haustis, hinc de quibus κατέχευε λόγῳ, περιέχει ἡ παράδοσις &c. Sexcenta id genus ex Tradit. apud Socratem, Sozomenum, Theodoretum, Auct. Chronici Alex. Cedrenum, Zonaram, Nicephorum &c. & ne Ἐξωλίκως dicam. 3. Nullum profert Eusebius rei tantæ, ac penè incredibilis *testem*,
ut

Euseb. L. I.
C. XIII.
L. II. C. II.
C. XVI. XVII.
Lib. III.
C. I. L. III.
C. XXIII.
L. VII.
C. XVII.
XVIII, &c.

Euf. L. II. f.
c. XXIII.

Thef. VII.

ut aliàs solet. Firmat enim sua passim, ex relatione
v. gr. Iustini, Irenæi, Papiæ, Clementis Alex. Ter-
tulliani, Hegesippi, Dionysii Corinthii, vel Alexan-
drini, &c. Ἀπόχη ἀπὸ δύο πτωσάσθαι τὸ λόγον μαρτύ-
ρων, ut quæ refert accidisse in Asiâ, circa Juvenem à
Johanne commendatum Episcopo cuidam. Imò ta-
cent antè Eusebium Scriptores, quotquot Philippi,
aut eorum temporum, meminere. Quin alia omnia
de Philippo referunt, & Lactantius anterior Eusebio
disertè, Constantinum *primum omnium Romanorum*
Principum errores Gentilium repudiasse, ut antè vi-
sum. 4. Ipse Huëtius, de hac Eusebii narratione,
sive de Philippi Exomologesi & admissione inter Pœ-
nitentes, *Id sanè advertendum est, ex incertâ audi-
tione Eusebium retulisse, & ex quorundam ità nar-
rantium fide.* Hinc non modò illos tacet qui rem
retulissent, sed & circumstantias historicas, ac omni-
nò necessarias faciendæ fidei. V. gr. *ubi hæc res ac-
ciderit, an in Oriente sive Antiochiæ, sive in vici-
no loco, an in Italia, & Romæ; quando factum,
an initio Imperii, an deinceps, ut Baronius; quo*
*Episcopo, quem alii deinceps Babylam, alii Fabia-
num Romanum dixere; in quo Pœnitentium ordine*
constiterit, & quamdiu Imperator abstentus ità fuerit:
Undè diu postea additum ad narrationem Eusebii, à
scriptoribus *quinti sextive Seculi, Ex gr. solitum Im-
peratorem, tempore precum, extrà Ecclesiam stare,*
*inter Catechumenos; non ipsum solummodò Philip-
pum, sed & Conjugem ingressu Ecclesiæ prohibitam;*
causam etiam exercitiæ Discipl. diversimodè retulerunt.
5. Sic dum dicit Eusebius *χριστιανὸν ὄντα*, scilicet Chri-
stianis adscriptum, antequam adivit illam *Ecclesiam,*
quam volunt fuisse *Antiochenam* ipse Valesius, Huë-
tius,

tius, siquidem vera narrentur; supponeret Historicus Arabem hunc *Christianum* fuisse, quando paulo antè, complicatâ tot sceleribus perfidiâ, Imperatorem suum ac Dominum interfecit, Gordianum Pium. Quod commentum vel cavillum non à Christiano Historico, sed à Gentili potius in probrum Christianæ Religionis, profectum crederes. 6. Zonaras similiter in incertam traditionem refundit: Sanè fuisse Philippum *ὁμεινῆ πρὸς χριστιανῶς* ergà Christianos bene affectum, & hinc fabula de Christianismo Philippi. Sed quod *Christianam fidem amplexus fuerit, & communia cum Christianis vota fecerit*, hujus rei auctores quosdam esse, *ἔιντας* inquit. Addit, confusos videri Philippum præfectum Ægypti, patrem Eugenix, cum Philippo Præfecto Prætorio, dein & Augusto. Nicephorus Callisti pariter, rumorem vel famam ità habere: *Φασὶ ἀγὸν τῶτον πρῶτον ὅτι ἦν ἡμερομικῆς ἀξίας χειρῶν προσελθεῖν.* Ut nugas egerint, qui illud Eusebianum, *κατέχθη λόγῳ*, reddiderunt, *vox publica omnium est*, constat *universali consensu*, vel *inter omnes convenit*; de re hæc antè traditâ, imò quæ antè traditis de Philippo, ex omnium consensione, palàm repugnaret. Quod enim volunt idem testatum esse *Dionysium Alex.* locutum de Principibus antè Valerianum, etiam illis qui *λεχθέντες ἀναφανδὸν χριστιανὸν γεγονέναι*, 1. Non magis de Philippo accipienda, quam de optimis antè Principibus, *πληθυνικῶς*, qui benevoli fuissent ergà Christianos, qualis præ cæteris Alexander Severus, dein & Gordianus. 2. Hinc *dictos* vel existimatos tales (à nonnullis) *palàm Christianos*; non quod *re ipsâ Christiani extiterint*, ut benè Valesius, aut sic ipse *existimarit* Dionysius.

Zon. T. i.
L. xii.
p. 624.
Ed. Reg.
Niceph.
Hist. L. v.
C. xxv.
P. 374.

Suprà Theof.
III.

Thef. x.

Notis ad
Lampr. in
Commodo,
p. 24.

Chron.
Alex. A.
253. Olymp.
cclvii.
p. 270.
Ed. R.

Ad A. 350.
Olymp.
cclxxviii.
p. 218.

XII. Num verò, quod suprà retulit Auctor Chronici Paschalis, tanquam ex narratione *Leontii Antiocheni*, confirmet istud Eusebianam, verbo dispiciendum. Nihil jam dicimus de *tempore*, quo Auctor ille hæc scripsit, vel potius ex variis centonibus & pannis hoc Opus confarcinavit, undè *χρονόγράφος* Casaubono dictus; deve hujus Chronici vel laudibus vel *παραχρονισμοῖς*, variationibus, insertis quandoque ineptiis, fabellis ex Joh. Malalâ Antiocheno, & aliis, de quibus adeantur præcipuè Scaligeri, Petavii, Cangii.

1. Auctor ille totum hoc refert ex unius *Leontii* Episcopi narratione, tempore Constantii, & *Ætii* Ariani, cui favit Leontius (ut pluribus Philostorgius) *centum* annis à morte Philipporum, ut ex eodem Chron. Alexandrino constat: *κατὰ διαδοχὴν per traditionem* ità se accepisse, ut *Leontius* *διηγήσατο* τοῖς *πρὸ ἡμῶν* narravit iis qui antè hæc tempora vixere. Ergò traditio oralis fuit, solâ narrantium fide subnixa, & quidem ut ferebant illo tempore quo hæc scripsit Chronographus. Planè ut alibi agens de hoc *Leontio* Antiochiæ Episcopo, cui curæ essent *Xenodochia*, narrat fabellam de *tribus* *religiosis* *viris*, quos præfecisset τῆ ἑξ ἑξων *Ἱεροπέλας*, quorum uni nomen *Eugenio*; tum de eorum profectioe aliquot ab Urbe Antiochenâ miliaribus, socio itineris *Judæo* quodam; de natâ inter eos disceptatione, *de fide Unigeniti Filii Dei*; tum de reperto in viâ *serpente* *mortuo*, & oblatione *Judæi*, se fidem *Christianam* amplexurum, si vorato à *tribus* *Christianis* *serpente*, illæsi remanerent; quod factum, & *Judæum* simul conversum. En scriptorem hunc, fabellas intertexere assuetum, fando acceptas.

2. Istud de causâ necis *Babylæ* Episcopi, & quidem faciente *Decio*, ipsâ se absurditate refellit. Indigna-

gnatus scilicet Decius, qui Tyrannum sustulerat, quod Babylas Philippi conjugem, & Philippum ipsum, ab *Ædis sacrae ingressu arcere ausus esset!* Ergò jam favens Decius Christianismo Philippi, & Otaciliae conjugis; Et hunc, palàm ità Christianum, inter *Deos* retulisset, quod non modò Eutropius, sed & Numismata testantur, de Patre & Filio, apud Goltzium in *Thef.* & alios! Adde nihil tale narrasse Eusebium, vel anteriorem alium, de *Babyla Antiocheno*. Hieronymus, & post eum Orosius, *Decium* odio *Philipporum* persecutum esse Christianos, quasi his rei fuisset quicquam cum Philippis: Quos imò Senatus Rom. Gentilis superstitionis tenacissimus, consenserat *Divis* adscribi, solito Consecrationis ritu. 3. Vel Leontii istud narratum, fuit de re inter Antiochenos testatissimâ, tabulis Ecclesiæ illius consignatâ, de quâ nulla esset dubitatio; vel de re quæ quorundam rumoribus ferebatur. Si prius, non ignorasset certè rem Eusebius, in proximo agens, in vicinâ Syriæ Palæstinâ; nec in *Historiâ* tacuisset, seu *Ecclesiam* in quâ istud acciderat, puta Antiochenam, seu Episcopum *Babylam*. Si posterius, ejus hæc historiola generis est, cum infinitis aliis ex vanâ traditione acceptis. 4. Nihil Eusebius de *Conjuge* Philippi, ut etiam *Christianâ*, atque aditu dictæ Ecclesiæ prohibitâ, idque ob Mariti crimen. In cujus communionem venisse Otaciliam, nulla *Historia* refert. Uti certum, omnes ferè *Nummos* M. Otaciliæ Severæ Aug. qui plures asservantur in Gazis, Græcos & Latinos, habere Paganas Inscriptiones, & respicere ad *μολυβία*, ac superstitiones Gentilium, *Junonem*, *Cybelem* &c. ut etiam disertè *Tristanus* in *Tomo II.* *Commentarii Historici*. Utque hæc *Fœmina Mari-*

Goltz.
Thef. col.
107. 108.

to & Filio superfuit, (nusquam siquidem *consecrata* legitur, quod factum omninò fuisset, si Philippo vivo obiisset diem extremum, qui & *Gordianum III.* & postea *Marinum* consecravit) potuit illa ab Origene, post istorum casum, vel alio quocunque, ad Christianam fidem esse inducta. 5. Nec quadrant cum Historiæ fide reliqua, quæ Philippi crimen tangunt. Dicitur enim huic, adhuc *Præfecto Prætorio, commendatum fuisse à Gordiano Filium*, quem postea *interfecit*. De quo nihil Historici; nec vel Præfectus tum Prætorio Philippus, vel Gordianus secundus Filium huic commendavit, vel Gordianus III. interfectus à Philippo *filius* fuit Gordiani *Junioris*, qui in Africâ intrâ annum & Imperator dictus, & cum seniore Gord. occisus fuit. Fuit autem hic ex *filiâ* nepos *senioris* Gordiani, ut consentiunt plerique; ac nuper de his Gisb. Cuperus, Vir dignitatibus & famâ Illustribus, Diatribâ de *Gordianis*. Nec diu antè interfectum à se Gordianum III. vel Pium, Philippus Præfecturam Prætorio gesserat. 6. Mirum itaque Eruditissimos, Valesium, Huëtium, aliosque nixos testimonio Auctoris Chron. Alex. hæc cum Eusebianis conferre, atque etiam conciliare sustinuisse. Atque adeò Conversionem ac Pœnitentiam *Philippi* retulisse ad ipsâ initia Imperii, statim ab admittâ nece Gordiani, antequam Romæ se stitisset. Si urgeas, non ignorare igitur hæc potuisse Gentiles, quæ Antiochiæ in publico accidissent; respondent, hæc gesta in *extremis oris Rom. Imp. procul à Romanorum conspectu*, ac postea *initiatum sacris à Eabiano Philippum occultò, idque clam Ethnicos habuisse*. Quod posterius ex Actis Apocryphis Pontii, de quibus verbum infra, desumptum est. Sed benè est, integerrimum in his

Pagium ita laudare sagacem Huëtii conjecturam, ut
dilertè alibi, nec semel, *neget Philippum Christianam*
fidem suscepisse, quando edidit Ludos Seculares;
seu quando *Annum U. C. millesimum celebravit,*
nondum Christianum fuisse; quod factum est anno
Imperii III. Christi CXLVII. ut ipse Pagius.

Dissert. Hyp.
Proleg.
N. XII.
Crit. A.
CCXLVII.
N. IV.

XIII. Superèst narratio quæ habetur in superiori
Orat. Chrysofomi de Babylâ Antiocheno, adversus
Gentes. Sed benè est adferri in hanc rem hæsi-
tante, ab illis ipsis qui Christianismo Philippi fa-
vent. Siquidem 1. Chrysofomus nullum *nomen* Im-
peratoris profert, qui ejectus à Babylâ fuerit. 2. Ni-
hil narret eorum quæ ab Historicis *Philippo* impu-
tantur: Nihil certè de Gordiano Imper. ejus jussu
interfecto, hinc exactâ à Philippo pœnitentiâ; de
quâ re Eusebius, & Auctor Chronici Alex. 3. Chry-
sofomus de Imperatore, qui innocuum *puerulum,*
filium Regis extranei, obsidem datum, con-
trâ juramenti fidem, propriâ manu occidisset: Dein-
de qui *Babylam,* à quo ejectus fuerat extrâ Eccle-
siam, quoque interfecisset. Rex ille planè fuit *Ab-*
garus, Christianus idem, in Amicitiam receptus à
Gordiano, cui etiam faverat Philippus, Arabs ipse,
& qui auxilia submisisset Philippo. Et hujus *filium,*
occisum à Decio innuit Chrysofomus, qui etiam
Abgarorum regnum extinxit. Hinc Philostorgius,
alios id *Numeriano* tribuere, alios *Decio* Imp. quos
cupido incescit Ecclesiam, cum frequentissima esset
ingredi. Metaphrastes, Suidas, Nicephorus Calli-
sti, de *Numeriano* itidem. Qui verò hæc *Philippo*
Imperatori (iique Christiano) tribuunt, id nullo
auctore firmant, imò ex hoc quoque *Philostorgii* loco
refutantur, quod judicium est magni Jac. Godofre-

Thef. x.

Philost.
L. VII.
C. VIII.

Godofr. in
Phil. p. 296.

di *Dissert. in Philost.* Ejecerat autem Principem illum *Babylas*, non vi armatâ, sed iis armis quæ sunt Ecclesiæ propria, magnâ tamen animi fiduciâ. 4. Hinc Eruditiss. Tillemontius, favens aliàs (ut dixi) sententiæ pro Philippo Christiano, ad locum hunc Chrysofostomi; *Optandum esset ut Chrysofostomus usus esset Tabulis quæ magis fidem merentur. Sed nihil novum hoc in laudatis à sanctitate, & à facundiâ Viris, quod & sagacissimis in Historiâ frequenter accidit, falli in factorum circumstantiis.* Ex quo intelligitur, quâ fiduciâ à nonnullis assertum fuerit, *docere nos ipsum Chrysofostomum, quod Philippus fuerit Christianus: Quin ipse Valesius; Eadem ferè (cum Eusebio) Chrysofostomus &c.* Qui tamen Chrysof. suprâ *Th. VII.* disertè, *omnes usque ad Constantinum Imp. Gentiles fuisse.* Patet etiam, ad narrationem *Eusebii*, alias atque alias circumstantias accessisse, successu temporis, ut accidit traditionibus id genus, quæ hujus certè vanitatem arguunt. Talia sunt illa *Georgii Abulfaraji, Malatiensis Arabis, religione Christiani, qui Seculo XIII. scripsit Historiam Dynastiarum, & diversissimis circumstantiis factum hoc circâ Philippum repræsentat, tacitâ tamen Ecclesiâ ad quam admitti desideravit Philippus, & nomine Episcopi, qui prohibuerit. Nihil ille de parricidio in Gordianum admissio, aliisque sceleribus de quibus Capitolinus, & cæteri, sed monitum Philippum ut à Polygamiâ, & ab Incestu abstineret, tanquàm vetitis.* Addit, *solutum Imperatorem, tempore precum accedentem, extrâ Ecclesiam stare, cum illis qui religioni initiabantur, id est Catechumenis, neque adhuc de eâ loquerentur, quales scil. dicti ἀκούοντες seu audientes.* Quod totum factum immutat, præter fidem Veterum.

rum. Et Cl. Le Moyne, agens de Origenis & Hippolyti literis ad Severam; *Forsan conjugis Philippi Polygamiam & incestuosas consuetudines improbat;* Et alia plura in his de *Philippo* patre, Filio, Coniuge, familiâ Imperatoriâ, de *J. Mamaâ*, de Hippolyto, Origene, enunciat Vir in conjectando sagax, per τὸ *Forsan, Forsan,* &c. quæ idoneorum testium præsidio destituta. Hujusmodi, quæ is de Polygamia & Incestu Philippi Imper. de ejusdem Ludis Sæcularibus, de ἀγλασία Filii, de Actis Valerii, &c. suis locis indicanda. Certè tantum abest ut vagæ aut incestæ libidinis accusetur Philippus, quamvis scelerum omnium capax; ut plures sint *Nummi*, qui modò *Philippum* conjunctim cum *Uxore* repræsentant, modò *M. Otaciliam* seorsim, cum *Capitibus adversis* Philipporum, & cum Inscript. *Concordia Augg.* videndi apud Goltzium, Tristanum, Patinum, Vailantium; & alios.

XIV. Quintò, fabulam arguunt, Philippi scilicet Conversionem ad Christum, Baptismum, alia, *Acta* illa ipsa quæ dicuntur *Pontii Martyris*, & à Baronio, Baluzio, Le Moyne, *Valerio Pontii contubernali*, & *studiorum socio*, à primâ adolescentiâ, tribuuntur. Ac præter Eusebium, alterum hunc diximus fontem omnis de Philippo Christiano traditionis. Hinc sumpsiſſe *Martyrologia Rom. Ecclesie*, *Ussardi* scilicet & *Adonis*, disertè Annalium scriptor, ne de posterioribus dicam. Sed benè habet, hæc Acta à Doctioribus in Rom. Ecclesiâ ut Spuria & Apocrypha reprobari. Ac ne Petavium, Valesium, aliosque dicam, laudatus suprâ Tillemontius, quanquam pro Christianismo Philippi decertans, in *Notis ad Histor. hujus Imper. Baronius contendit conversum fuisse*

Var. Sacra,
T. II. p.
1108. 1109.
1110.

Bar. ad. A.
ccx. vi. N.
ix. ccxlix.
N. II.
St. le Moyne,
Var. Sacra:
p. 1107.
Baluz.
Misc. T. II.
p. 493.

Tillem. Not.
p. 81. 6

fuisse Philippum antè solemnia anni ab U. C. Mille-
 simi: Quamvis modus quo factam hanc conversionem
 refert, ex Actis S. Pontii, quæ nullo modo defendi
 possunt, neque auctoritatem habent, neque Viri simi-
 litudinem. Et Baronius ipse suspecta habuit ea Acta,
 saltem fraudis illatæ. Quæ verò illic opponuntur de
 Jovis Templo diruto à Philippo Imp. atque Fabiano
 Papâ, (adde confracta omnia sculpitilia, ut in ipsis
 Actis, Num. XIII.) ab alio potius fuisse addita pu-
 tamus, nam in aliis Pontii Actis desiderantur. Ad
 quæ postrema Baluzius, desiderantur in iis Actis quæ
 Mombrinius descripsit, utpotè quæ sint multum im-
 perfecta & mutila, sed extant in omnibus antiquis
 Exemplaribus. Extant autem in illo ipso paragra-
 pho, in quo narrantur Pontii adhuc adolescentuli,
 ad Fabianum Episc. verba de fide Imperatorum, su-
 ceptâ pridie ejus diei; tum gratiæ Deo & Christo à
 prostrato Fabiano hoc nomine actæ; tandem Baptis-
 mi gratia, altero statim die, in Principes collata.
 Præcessit verò familiaris amicitia Philipporum cum
 Pontio; Colloquium hujus cum Imp. habitum, oc-
 casione instantium Ludorum Sæcularium, & sacrificii
 Diis suis offerendi; hinc summa colloquii: In quo scil.
 Pontius de uno Deo summo; de creato Homine, in
 statu felicitatis; de seductione hujus à Diabolo; de
 missione Filii Dei in mundum; ejusdem Miraculis;
 incredulitate Judæorum; Crucifixione sub Pontio Pi-
 lato Præfide; Resurrectione, Ascensione in Cœlum,
 & promissione Vitæ æternæ in ipsum credituris. Ad
 quam Pontii prædicationem protinùs credidisse Impe-
 ratores, Dei voluntate, referuntur. Tacemus reli-
 qua; lætitiâ quæ illi Civitati hinc supervenerit;
 dirutum Templum magnum, Jovis scilicet, cum Ido-
 lis,

Baluz. l. c.
 F. 495.

Baluz.
 Misc L. II.
 P. 133.

lis; concursum *omnis populi ad baptismatum undam*, & quæ alia suâ se futilitate produnt. Et hæc commemorasse sufficiat, ut Legendam intelligas, pariscum reliquis originis & auctoritatis, VIII. aut IX. minimum Seculo fabricatam, si non seriùs. Et si quæ his *Actis* fides esset, Philippus jam Imperator, diu post relictum Orientem, & quidem Romæ, ipso anno U. C. millesimo, non conversus modò fuisset, sed baptizatus, & ad sacramenta admissus, idque consciâ facti Româ, nullâ verò Philippo patri impositâ Pœnitentiâ. Quo ipso corruunt, quæcunque alii de Philippi Christianismo, ex Eusebio, Chrysostomo, Chronico Alex. aliisque, suspicati sunt. Absurda plura, quibus hæc Pontii Acta sese *produnt*, vel initio statim, ubi v. gr. de *Marco* Pontii patre, absque nomine alio; de *Julia* matre prægnante fabula &c. silentio transmittimus. Miror oculatissimum in talibus *Baluzium*, & infinitæ lectionis *Monachium* nostrum, (nam de Baronio nihil novum) his glandibus aut quisquiliis delectatos. *Antiquissimi Codd. Biblioth. Colbertinæ*, qui hæc Baluzii integra suppeditarunt, nihil probant, quum sint Monachalis ævi, si vel maxime essent illa decimi, aut undecimi seculi. Quæ verò ibi, de permissis Imperatoribus *spectaculis*, à Pontio Conversore, solis interdictis *sacrificiis*; in memoriam revocant, illud Aurel. Victoris, adeò aversum fuisse ab iis Philippum juniorem, *severi & tristis animi* Principem, planè ἀγέλαστος, ut, *Patrem Ludis secularibus petulantius cachinnantem, vultu notaverit averfato*. Hinc & *Saturninum* appellatum hunc Philippum quidam voluere, apud Aur. Victoris, in *Epitome*. Ac nollem Clariss. Le Moyne, Baronium imitatum, duxisse indè argumentum pro

F

hujus

Pontii Pass.
P. 133. Ed.
Bal.

Epit. A.
Vid. in
Phil. Ius.

Bar. A.
cclix.
N. I.
Le Moyn.
V. Sacra,
P. III O.

hujus saltem Philippi Christianismo; qui forsàn à Matre, vel ab Avia, vel ab Origine, vel ab Hippolito audiverat, Jesum (lachrymas quidem uberrimas) nunquam risum vel minimum sibi permisisse. Nec aliundè Goltzius suprà dixit, Filius quippe Deum plurimum metuebat. Atqui Historicus, talem fuisse hunc Adolescentem à naturâ, & à quinquenni ætate, ut, nullo prorsum cujusquam commento, ad ridendum solvi potuerit. Rectè Baluzius in Notis ad Pontii Acta; neque quinque annorum puer istius disciplina capax esse potuit. Ac per nos indè fortitus sit apud Romanos Saturnini nomen. Sed neque profectò religio Christiana hominem exuere, torvum intueri, aut Christum, nusquam risisse traditum, hac parte mimicè imitari, unquam docuit; benè humilitatem, modestiam, simplicitatem, puritatem animi, gravitatem hilaritate temperatam: Undè illa, τῆς ἐπιδοχαίρωντες; χαίρων μὲν χαίρόντων; πύσσε χαίρωντες, & quæ id genus plura sunt.

Thef. IV.

Rom XII.
1 Thef. V.
&c.

XV. Sextò, antequam de Ludis Secularibus à Philippo celebratis dicimus, qui destruant planè ejus Christianismum, deque Nummis eà occasione cufis; nihilo certè magis isti favet, quod objiciunt de Nummo Apamensi, à Viro Illustri Octavio Falkoniero, singulari Dissertatione, illustrato: Imprimis, ait, Cl. Wetstenius, cause nostræ favet Nummus Apam. Romæ descriptus: Qui (ut à Viro Magno acceperat) ab unâ parte Philippi imaginem refert; ab alterâ Virum in Arcâ sedentem, & columbam super eâ volitantem, cum Inscriptione, ΝΩΕ. Putat quoque Tillemontius, ex antè dictis, Nomen illud Christianis sacrum, loco Deucalionis, appositum in gratiam Philippi Christiani. Non jam de auctoritate illius Num-

Thef. V.
Num.

Wetst. Pref.
ad Orig.
quod.

Thef. ead. v.

Nummi disputamus, cujus habeo Eclypum ab ipso Falkonio exhibitum, cum eruditâ Dissert. Romæ impressâ ad calcem Inscriptionum Athleticarum. Ac jam suprâ dedimus Nummi hujus descriptionem. Certum est ab *Apamensis* eo repræsentatum, ab unâ parte *Philippi Senioris* Caput Laureatum cum inscriptione solitâ; ab alterâ, Diluvium Deucalionis, ex quo salvus evasit cum Uxore, in cymbâ seu navigio, Græcis *κικαλιῶ, λάρνακι*, figurâ quadrilaterâ; undè montem, quò appulit Arca Deucalionis, appellatum *Δαρυδάρον*, deinde *Parnassum*, in Thessaliâ, habet Stephanus de Urbibus, in *παρῶν*. Certum quoque *Columbam* ibi designari, quæ dilabentium aquarum nuncius fuit, cujus quia duplicem emissionem memorat Plutarchus, hinc *Columbæ* duæ, altera *ramusculum* unguibus tenens, *Olea* videlicet. Certum etiam figuras duas in Arcâ exprimere *Deucalionem* & *Pyrrham*; extrâ Arcam eisdem repræsentari, ut egressos ex Arcâ; quamvis O. Falkonierus vellet, ut *post tergum jactantes ossa magna Parentis*, ex Themidis Oraculo. Inscriptio Pagana est, notans cufum hunc Nummum, *M. Aurel. Alexandro II.* (B. secundum) *Pontifice Apamensium*. Apamea etiam, sive *Syriæ* illa fuerit ad Orontem fluvium, quod existimat Falkonierus, sive potius *Phrygiæ Combustæ* ad Mæandrum & Marsyam, tota fuit superstitionibus Gentilium dedita: Undè & posterior quoque dicta *ισορῆ, ἡ ἄστυλῶς*, & *σώπιγγ* apud Strabon. & fabulæ Phrygum Apamensium, de fonte in proximo, in Antro scil. ubi Apollo Marsyæ excoriati cutem suspendisset, ex quo fluxerit sanguis Marsyæ, undè orti Satyri, & ipse fluvius ex Antro scaturiens, hinc dictus *Marsyas*. Eadem *κικαλιῶς Arca* appellata est,

Apud de Falco, A. 1668. Et in Sel. Num. Seg. Par. 1684.

Thef. v.

Plut. T. II. L. de Solert. Anim. p. 968.

Geogr. Lib. XII.

five à situ quem exhibuit; five ob celebritatem Em-
 porii, quæ *Arca* quædam communis totius Asiæ,
 & ubi sæpè κοινὸν ἢ Φρυγίας conveniebat, ut *secunda*
 Urbium totius Asiæ, post Ephesum, haberetur. Ni-
 hil hæcenus habet hic Nummus, quod non Genti-
 lem superstitionem redoleat. Uti alius planè gemi-
 nus, ab iisdem Apamensibus percussus, in honorem
Septimii Severi Pertinacis, cujus pars anterior ex-
 hibet Caput Severi Laureatum; averfa autem pla-
 nè similis illi quæ in priore Nummo Philippi, ubi
 Arca quadrata aquis innatans, figuræ eadem Deuca-
 lionis & Pyrrhæ, in & extrà Arcam, suprâ eandem
 Columbæ, & reliqua, si quasdam minutias excipias,
 quæ fortè cælatori tribuendæ: Adde inscriptionem, *Sub*
Agonotheta Arte. Magnetum Apamensium, (Magnetes
 autem ad Sipylum montem, ὑπὸ ἢ ἀπὸ Σιπύλων, vicini
 fuere Apamensib. Phrygiis) denotando Anno, & Magi-
 stratu, in Apamensium Fastis. Sed dubitationem omnem
 eximunt Nummi alii Græci ejusdem Philippi Imp. Pa-
 tris & Fil. in Gazis Christianissimi Regis, Christinæ
 Aug. & aliis, in quibus ab unâ parte αὐτοκρ. Μ. ἸβλίϞ
 ΦίλιπποϞ Ϟεβ. ab averfâ autem, θεῶς Συρίας Ἱεραπολιῶν,
 cum figurâ *Cybeles Leone* vectæ, prout hæc Deorum
 Mater solet exprimi in Nummis, cum Leon. vel inter
 duos Leones. Quis Gentilis Idololatriæ non hîc obser-
 vat omnes notas, pari inscriptione θεῶς Συρίας Ἱεραπ. in
 Nummis Trajani, Antoninorum, Caracallæ, Jul. Ma-
 mæx, Alexandri Severi &c. ? *Dea Syria Hierap-*
opolitanorum, fuit Magna Dea, five Magna Mater,
 quam modò Opim, Rheam, Cybelem plerumque
 dixere, modò Junonem, quæ *Dea Syria* Luciani;
 cujus magna sacra celebrabantur *Hierapoli* Syriæ Cir-
 rhesticæ, haud procul ab Euphrate, ut Lucianus in
Deâ

Deâ Syria, & ea Civit. hinc nomen ab his sacris fortita est, quasi *ιερα πόλις*, hodiè putata *Aleppo*, de quo nos in *Geogr. S.* Quemadmodùm alia Hierapolis *Phrygiæ* Magnæ fuit, *ὅτι τὴ ἱερά πολλά ἔχειν*, ut Stephanus, à Thermis etiam commendata; eademque frequens in Imp. Nummis, *ἱεραπολειῶν Νεωκάρων*, haud longè distans ab Apameâ. Prioris autem Templum, simulachra, sacrorum ritus, conventus, sacerdotes, sacrificia Idololatrica, Oracula quæ per statuas ederentur, Fabulas alias, (undè origo his sacris, quæ *Magna* dicebantur, præsertim à *Deucalionis* temporibus, qui *Templum* hoc consecrasset,) describit prolixè Lucianus. Et quidem se illa accepisse ἐξ ἱερῶν λόγων ex sacris sermonibus, seu ὡσαύτ' ἱερέων δαίηται. Posterioris Hierapoleôs, quæ prioris colonia fuisse videtur, celebre cum primis erat Templum Apollinis, & plures Nummi *Otaciliæ Severæ*, conjugis Philippi, etiam cum *Apollinis* insignibus, hîc cusi fuerunt, ut & à Magnetensibus vicinis ad Sipylum; videndi apud Tristanum *Tom. II. in Otacil. & Patinum* in Numism. *Philipporum*, ne dicam *Oconem*, & alios. Huc usque Gentilis modò superstitionis indicia.

Pag. 308.
 Ed. ult.

XVI. Videndum jam quid sibi velint hæ tres literæ quæ in fronte Arcæ apparent, *NΩE*, & num revocent memoriam Historiæ sacre Cataclysmi, aut quicquam pro Philippi Christianismo faciant? Primò demus, nihil vitii admissum à Nummi hujus cælatore; & Apamenses (sive jam *Syriæ* censeantur, ut vult *Falkonierus*, sive *Phrygiæ Combusta*) expressisse eo Diluvium *Deucalionis* & *Pyrrhæ*, cum *Cymbâ* vel *Arcâ*, quâ salvi evaserunt, & *Columbâ* primò emissâ, dein cum ramusculo redeunte, (qualiter *Lucianus* describit in *Deâ Syria*, & *Plutarchus*.) additis in

fronte Arcæ literis, quæ efficiunt ΝΩΕ. Non reponam illorum conjecturam, qui Ἀπυμίων legunt βυ-
 τροφιδόν, qualiter scriptæ Solonis leges, dictæ hinc
 ἀζοτες & κύρσεις, pergendo à dextrâ ad sinistram, ωε-
 μαπι, hinc illud ΝΩΕ legendum esse à dextris, ut
 sint ultimæ literæ vocis Ἀπυμίων. Sed ita præcede-
 rent quatuor tantum literæ, legendæ ordine inverso,
 ΜΑΠΑ. Certior jam solutio Falkonieri, *Deucalionem*
 ipsum vocatum à Syris *Noë*, seu Noëmum; ut plu-
 ra nomina ex Judæorum Antiquitatibus Phœnices,
 Syros, Græcos, imò Barbaros, transfulisse ad suas Fa-
 bulas, notum est, quod mea Historia (quæ modò sub
 prælo est) luculenter ostendit, ad Vet. Test. *Epoch.* II.
 III. IV. Equidem *Noëmi* nomen, totaque Historia Di-
 luvii Noëmici, ex Beroso, Hieronymo Ægyptio, Ni-
 col. Damasceno, Abydeno, evidenter probatur, apud
 Josephum, Philonem, Eusebium, & his insistit Vir
 Illustriss. Quemadmodum notissima fuere Gentili-
 bus Nomina, *Japeti*, *Chami*, *Mitzraimi*, *Chusi*,
Abrahami, *Israëlis*, *Jobi*, *Mosis* τὸ ἱεροφύρα, *Sim-*
sonis, *Davidis*, *Salomonis*, &c. quod à Viris ma-
 gnis Vossio, Seldeno, Bocharto, Huëtio, & aliis,
 fuscè occupatum est. Quomodò & Alexander Sever.
 (cui *Archisynagogi* & Ἀρχιερέως nomen per cavillum
 attributum) *Abrahami* imaginem in Lariario suo ha-
 buit, & coluit, teste Lampridio. Non ergò *Christia-*
nismum Philippi eo ipso indicare hunc Numm. patet,
 qui etiam fabricatus *Alexandro* II. Pontif. *Apane*.
 Ut habebant hæ Civitates (dictæ ἱεραὶ & ἄουλοι, à
 Templis famosis, & solennibus Gentilium sacris)
 suos Ἀρχιερέως, palàm fit vel ex Nummis, & ex Lu-
 ciano. Sed hinc solutio alia petenda est. *Apanera*
 utraque, cum primis Phrygiæ illa, aliàs Κίβω τὸς dicta,

Dissert.
 Falk p.
 195. Ed.
 Rom.

Joseph.
 Antiq.
 L. I. C. IV.
 C. Apion.
 Lib. 1.
 Philo L. de
 Præm. &c.
 Euseb. de
 Præp.
 Ev. L. IX.
 C. XII. XIX.
 Lampr. in
 Alex. p.
 123.

ex iis Civitatibus fuit, quæ *sacræ* dicebantur. Et Ephesiorum, Pergamenorum, Magnetum, Hierapolitanorum, complurium Urbium aliarum exemplo, assumebant quandoque Apamenses epitheton *Νεωκόρων*, quasi *Æditui*, vel Custodes Templorum, quæ in summâ religione habebantur: Quatenus etiam ex Civitates, Fæstorum ac Ludorum solemniis, *παινηφόροι* Græci dixere, quos in honorem Imperatoris instituerent, curam gerebant; hinc sæpè in Numm. legas de eadem Civitate, *bis, ter, quater*, seu *dis, teris, τελεσθαι* *Νεωκόρων*. De quibus adî Dissertationem Alberti Rubenii, de *Neocoris*, & passim qui rem Nummariam illustrarunt. Igitur scriptum fuisse in Arcâ videtur *ΝΕΩΚ.* nempe *Αρχι. Απαμειων Νεωκ.* pro quo cælator expressit *ΝΩΞ*, transpositis trajectisve literis, & detrita vel omisâ lit. *κ*. Sicut in Numismate planè gemino Augustini Chisii, literas quæ in fronte Arcæ, penitus detritas fuisse, observat Vir Illustris. Et qui diligentius tractarunt inscriptiones huiusmodi Numismatum, norunt sæpè transpositas, vel omisâs supplendasve, *literas, syllabas*, imò quandoque *voces* integras; sic unam vel plures *literas* vitiôsè expressas, aut confusas; aut etiam *voces* ob spatium mutilatas & prioribus tantùm literis expressas. Exempla *ὠσὰ νόμισ*, & inter alios, consule Fratrem meum, *Dissert. secundâ* de Numismatibus, gratum Eruditis omnibus nomen, ut *Tristanum, Patinum, Séguinum*, hac de re testes mittam. Hac autem Inscript. *Νεωκ.* nihil frequentius in Asiaticis Urbibus. Planè sic in Nummo altero *Severi*, quem exhibet idem Falkonierus, ab iisdem Apamensibus percusso, in quo *figuræ* *Deucal. & Pyrrhæ*, eadem Arca, eadem *Aves*, loco *Vulgatæ* Inscript. *Επι. Αγοροφει. Αρτε.*
Μα-

Μαυρητων. Ἀπιμ. suspicatur Vir Eruditus legendum,
 Ἐπι. Αραιοφετα. Ἀρεταμυ. Νεων. Απαμεων. Quod
 verò *Apameni* Phrygiæ ad *Mæandrum*, ut & *Hiera-*
politani, eadem sacra celebrarent cum *Apamensibus*
 aut *Hieropolitanis* *Syriæ*, nihil novum: Siquidem hæ
 Urbes Matres, sacra & religiones *Magnæ Deæ Sy-*
riæ, transfuisse videntur, una cum Nomine, ad
Asianas has Urbes tanquam Colonias; sic & fabulam
 de *Deucalionis* cataclysmo. Quorum Sacrorum com-
 munionem, inter Urbes & Regiones diversissimas,
 pluribus exemplis probat ibidem *Falkonierus*. Et
 pridem observavit *Frater meus*, *Dissert. de Num-*
mo Smyrnæorum, *Magnam* illam *Deam* cultam, ut
 in *Syriâ*; sic in *Asiaticis* Urbibus, *Apameâ ad Mæan-*
drum, *Magnesiâ*, *Hierapoli*, *Antiochiâ ad Mæandr.*
Synnadâ, *Trallibus*, aliisque. Uti *Phrygiæ* Urbes
 præcipuè veneratæ sunt *Majestatem Rom. Imperii*,
 & *Imperatorum*. Nunc singularis trium Urbium,
 (videlicet *Apameæ Phrygiæ*, *Magnesiæ ad Sipylum*,
 & *Hierapoleôs*, & quidem cum *Inscript. Νεωνόρων*,) ob-
 servantia, testata ergà *Philippos*, *Patrem & Filium*,
 & ergà *M. Otacil. Severam*, testantur *Nummi* plu-
 res, vel *Numismata* majora, *Medaglione* vocant,
 apud *Oconem*, *Tristanum*, *Patinum*, *Sponium*, &
 si quos alios, quos exscribere nihil attinet, utpotè
 omnium manibus tritos. Ubique cum repræsentatione
Cybeles turritæ, tanquam *Magnæ Deæ*, *Apol-*
linis cum *Cytharâ*, *Deucalionis* cum *Arcâ*, *Aquilâ*, &
Columbâ: Planè ut in *Nummis* aliis *Severi*, *Caracallæ*,
Alexandri, *Gordiani*, *Decii Trajani*, &c. videndis
 apud dictos *Scriptor.* qui præ cæteris antiqua *Numisma-*
ta pertractarunt, habes easdem *fig.* Tacemus *Philippo-*
rum *Nummos*, apud *Tristanum* aliosque, in quibus
 Pa-

Inter Se-
 guini Num.
 p. 377.

Pater repræsentatur *Globum*, id est Monarchiam Rom.
ab *Apolline* accipiens, undè etiam Ludi dicati Apollini, *Trist. T. II.*
in ejus honorem: Sic in quibus Pater *Jovis*, *Fi-* p. 552. &c.
lius *Bacchi* imagine venit, quia Bacchus in Arabiâ
natus, & ab Arabibus unicè cultus cum *Uraniâ*, ut
Celsus apud Origenem. Iterùm in Nummo Ni- *Orig. c. Cels.*
comediensium, in honorem *M. Otaciliæ Severæ*, L. v. p. 254.
exprimuntur Capita *Serapidis*, & *Isidis*, & Nico-
medienses vocantur *dis Νευρόποι*, apud Car. Pati-
num. Ità jam, opinor, lux allata Nummo Philip- *Pat. Numif.*
pi, nec deinceps ex hoc ipso cuiquam adhuc hæ- p. 303.
rebit suspicio, *Philippum* designari *Christianum*.

XVII. Septimò, evertitur planè Philippi Christia-
nismus, *nondum* certè *Christiani*, ut rectè Pagius, etiam
Baronius, celebribus illis *Ludis sæcularibus*, quos
celebravit A. U. C. millesimo. Seu jam fuerit Im-
perii annus III. Patre II. Consule, Filio Cæsare I.
intra ipsum *millesimum* currentem, æstate obortâ pro
more, intra quem annus Filius *Augustus* renunciatus
fuit, quæ Pagii sententia est ad A. ccxlvii. Sive fue-
rit annus Imperii IV - Urb. C. *millesimus & primus*,
Patre III. Filio jam Augusto II. *Coss.* ut Histo-
rici ferè omnes Græci & Latini, & Inscriptiones
Nummorum, hinc Onuphrius, Scaliger, Petavius,
Norisius, aliique. Distinguendi autem Ludi Sæcu-
lares à Phillippo editi, qui vulgò *noni* censentur,
à Ludis Sæcular. qui singulis *centenariis* Urbis re-
spondebant, agendi quoque Messis tempore, ut
Zosimus. Et hos primus instituit, occasione mor-
bi grassantis, & placandæ iræ Numinis, Valerius
Poplicola, Anno U. C. ccxlv. Sed postea repetiti
hi Ludi propriè Sæculares, ex sententiâ XV Vi-
rorum, Anno U. C. ccxcviii. post *secundi* Ludi A.
ccccviii. annis intermediis cx. seu (ut Horatius)

videntis decies annis, & ità porro *tertii* anno cccccc
 xviii. &c. Usque ad Claudium Cæsarem qui antici-
 pavit hos Ludos, celebratos ab Augusto Cæsare
 A. U. C. dccxxxvii. à Claudio rursùm A. dccc. non
 expectato seculi decursu; tùm à Domitiano A. U.
 C. dcccxli. cujus inæqualitatis rationes dedimus in
Chronol. Sacrà. Pari ergò ratione *irregulares* fuere hi
 Ludi sub Philippo editi, anno V. C. *Millesimo*,
 quâ ratione *Ludi Sæcul.* sub Claudio, qui vulgò *Sexti*,
 anticipati anno U. Cond. dccc. de quibus Tacitus,
 Suetonius, Plinius, Censorinus. Prætermisit autem
 horum Ludorum mentionem Zosimus, ubi de Phi-
 lippis agit, non profectò quod Christianos eos cre-
 diderit, aut quod non acti essent *more majorum*,
 & *lege Pontificum*, de quo statim; sed quod non
 facti ex primævâ institutione *Ludorum secular.* ad
 quam revocaverat eos Domitianus, & Severus, se-
 cuti exemplum Augusti, ità ut intrà hominis *secu-*
lum nec visi fuissent, nec videndi posthac. Idque
 intendit Zosimus, ut accusaret neglectos hosce Lu-
 dos à Constantino M. & Licinio, *seculo* jam à Severi
 illis elapso, seu spatio cx. *annorum*, quo jam ludos
consueto more celebratos oportuit, id est A. Chr.
 cccxiii. Quemadmodùm A. Victor in suâ de Cæ-
 saribus Historiâ, dolet, annum *post mille* (quo edi-
 derat Philippus) *centesimum excessisse*, Consule pa-
 riter *Philippo* (scilicet A. Ch. cccxlviii. U. C. mci.)
nullis, ut soleret, solennibus frequentatum, adèò in-
dies curam minimam esse Romanæ Urbis. Igitur
 Ludos seculares, quales Philippus instituit, ortos ex
 Paganâ Disciplina, & vetere Romanorum more,
 placandis Diis, & impetrandæ saluti Populo Rom.
 fuisse

Part. I.
 Chron. col.
 90. 91.

Zof. Hist.
 Lib. 1.

Zof. Lib. II.
 c. IV. VII.

A. Victor, de
 Cæsar. c.
 xxviii.

fuisse *ausarum* cum professione Christianismi, sequentia in apertâ luce constituunt.

XVIII. Sicquidem 1. *originem* horum Ludorum attendimus, qui primùm instituti à Valerio, quum morbus gravissimus Civitatem invasisset, placandis Diis; hinc sacris factis ad aram *Ditis* Patris, & *Proserpinæ*, ad locum dictum *Terentium* in Campo Martio, ad Tiberis ripam, unde dicti *Terentini*, & *Tiberini*, ut ex Plutarcho, Censorino, Zosimo, & aliis liquet. Dein referendi iidem Ludi ad impetrandam conservationem, salutem, & felicitatem Pop. Romano, exacto *seculo*, hinc postea *Seculares* dicti; qui celebrarentur in eodem loco, triduanis ac trinoctiis sacris, atque sacrificiis omne genus, immolatis *Jovi*, *Junoni*, *Apollini*, *Latonæ*, *Dianæ*, *Parcis*, *Lucinis*, *Cereri*, *Diti*, & *Proserpinæ*; ut prolixè describit Zosimus *Libro. II.* Nec tantum ad ripam fluminis, ubi constructa *Scena* *Theatri* in morem, & *spectacula* exhibita; sed inde etiam in *Capitolio*, ubi sacra agitata, in *Theatro* Ludis faciendis *Apollini* & *Dianæ*, in *Templo* *Apollinis* *Palatini*, ubi canebant *Hymnos*, & *Pæanes*, commendandæ eidem *Apollini* incolumitati *Imperii* *P. Q. R.* 2. Ipsum nomen *Ludorum* *Secularium* *Gentilis* *superstitionis* fuit; ut & *Secularia* *Sacra*, *Seculares* *Augusti*, qualis inscriptio in *Philippi* *Parris* *Nummis*, cum *symbolo* *Leonis*, *Elephantis*, & cum *Cippo* *notante* *Cof. III.* in *Gazis* plurimis, apud *Oconem*, *Patinum*, *Vaillantum* &c. Undè post *Philippum*, nulli amplius sub *Christianis* *Principibus*, hoc nomine & ritu celebrati. Nam neque sub *Constantino* actos fuisse graviter conquestus *Zo-* L. II. Cap.
simus, neque sub *Honorio* celebratos eisdem *Ludos*, VII.

Proleg.
Num. xii.

Loco cit. &
Dissert. C. x.

Tit. xii. L.
1. Tom. v.

Tit. xiv. L.
unic. Lib.
xiv.

Spanh. de
Praef. Num.
Diss. ix. p.
853.

Cap. v.
Lib. vii.

qui *Sæculares* dicti aut habiti fuerint, ex eodem Zo-
simo constat, qui Historiam scripsit post A. Ch.
ccccxxv. sub Theodosio Juniore, ut etiam Gerh.
J. Vossius, & novissimè A. Pagi, Prolegomenis ad
Dissert. Hypaticas. Licet A. Ch. cccciv. imperante
Honorio, editi sint *Ludi Consulares*, vel *Gladiatorii*,
qui tùm in medios abiverant, omni abolitâ Ido-
latriâ, & Sacris Sæcularibus omissis, ut pluribus
hanc rem agit præfatus Pagi, in dictâ Dissertat. Hypat.
munitus auctoritate Theodoretî; accedente suffragio
Arn. Pontaci Episc. Vefatensis, in *Notis* ad Chron.
Eusebii, & illo Jac. Godofredi, ad Cod. Theod.
Tit. de Gladiatoribus. Imò antiquæ superstitioni
eradicandæ, prohibuit idem Honorius, ne ullæ in
Campo Martio case seu *tuguria collocarentur*, ut vide-
re est in eodem Codice Theodosiano. *Qui Campus*,
magnitudine & amœnitate suprâ omnes mirabilis,
ut *Ludis secularibus*, sic solemnibus omnibus Po-
puli Rom. destinatus erat, ex. gr. Regibus & Magistrati-
bus creandis, Comitiiis centuriatis habendis, *Ludi-
cris exercitiis celebrandis*, ut in communi Palæstrâ
& *Gymnasio*. Nec referenda huc est inscriptio sub
Constantino M. *Gloria Novi Sæculi*, quasi ad secu-
larem solennitatem sit referenda; quum eadem In-
scriptio occurrat in Constantino Juniore, etiam
Gratiano Impp. ut testis est oculatus Frater meus,
quorum neuter seculum inchoavit. Ne jam ad no-
men *Ludorum Secularium* istud addam, Christianos
hoc seculo, quo Philippus imperavit, abhorruisse vel
ab ipso nomine *Ludorum*, ut quod Idololatricum
esset. Tertullianus, *Libro de Spectaculis*; *Nihil jam
de causâ vocabuli, dum rei causa Idololatria sit*. Ar-
nobius adversus Gentes; *Ludi quos facitis, qui-
bus*

bus Floralibus & Megalensibus nomen est, cæterique omnes alii quos sacros esse voluistis, (Apollinares, Cereales, Liberales, Circenses &c. Votivi etiam, & Sæculares) & religionum inter officia deputari, & quæ ibi plura. Nec dubitamus, quin ad novum illud seculum, & servatam Romam, ipsumque Rom. Imperium, inter tot rerum ac temporum discrimina, respexerint superiores Nummi, quibus Apamenses, Thef. xvi. occasione anni secularis, Septimio primùm Severo, dein Philippo nostro, sub imagine Deucalionis & Pyrrhæ, è Cataclysmo mirabiliter servatorum, vota sua nuncuparint. 3. Nec locum habent familiares exceptiuncule; v. gr. celebratos sanè à Philippo Ludos, sed secuto morem Romanorum, civili instituto, quamvis non ipse approbaret; hos Romæ quidem actos, sed nullis immolatis sacrificiis, sacris omissis; unde nec in Capitolium ascendisse usquàm dicatur, quò primo statim die, summo mane, antequam in Theatrum convenirent, sacra Jovi Capitolino facturi ascendebant: Imò verò, ut Orosius, postea totidem verbis Freculphus, & alii, non dubium esse, quin Philippus hujus tantæ devotionis gratiam & honorem ad Christum & Ecclesiam retulerit. Piget ferè commemorasse. Primò, nullus Historicus, antè Paulum Orosium, cum simili restrictione hos Ludos à Philippis editos refert, non Jul. Capitolinus, non Aur. Victor, non Zosimus, non ipse Hieronymus in Chron. qui in hæc verba: Re- Ad A. gnantibus Philippis Milles. annus Romane Urbis cccxlv. i. expletus est. Ob quam solennitatem innumerabiles bestie in Circo magno interfectæ, Ludique in Campo Martio Theatrales, tribus diebus & tribus noctibus, populo pervigilante, celebrati. Theatrum

Pompeji eâ occasione incensum, & Hecatostylum,
 seu Stadium, quod erat propè idem Theatrum, cen-
 tenis columnis exornatum. *Atlas mons Natali Ro-*
manæ Urbis cucurrit, in Circo nempè, ubi montes
 etiam & sylvæ currentes missibus Circensibus repræ-
 sentati. Et *Agon mille annorum actus,* seu comple-
 tus. Haftenus Hieronymus, quæ eadem reponit Cas-
 siodorus. Nemo quicquam innovatum, aut insue-
 tum in Philippi Ludis, recepto utique more cele-
 bratis. Et seu in *Centenariis Urbis Natalibus,* seu
 in *Secularibus Ludis,* eadem fuit utrobique Ludo-
 rum appellatio, eadem fuère sacra, eadem trinoctia,
 eadem *Diis Immortalibus* sacrificia oblata, quan-
 quam majori magnificentiâ sub Philippis; qualia de-
 scribit prolixè Zosimus, celebranda juxtâ *Sibyllæ*
 Oraculum, quod ibi refert. Et horum intermissio-
 ni, Constantino & Licinio III. Coss. quum rediret
 Novum Seculum, post exactos indè à Severo cx. annos,
 adscribit Historicus decrementum Reipubl. res colla-
 bentes, *taciteque ad barbariem* redactas. Concinit
 Aur. Victor, qui Libro de *Cesaribus,* in M. Julio
 Philippo, testatur, non tantum *Annum Urbis Mille-*
simum Ludis omnium generum celebrasse, Theatrali-
 bus, Circensibus, Terentinis in Campo Martio, per
 tres dies totidemque noctes; sed etiam *Pontificum*
Lege hostias fuisse mactatas, in ripâ Tiberis primò,
 ubi Aræ extructæ, postea in Capitolio, solenni ri-
 tu. Quin Haruspicum divinationibus intentum Phi-
 lippum, postquam *suis maris utero, sæminarum geni-*
talia apparuissent, addit Historicus; Imperatorem
 hoc portentum benigniùs interpretatum, *usum viri-*
lis scorti removendum honestissimè consultasse. Et
 Julius Capitolinus, in Vitâ Gordiani III. *Philip-*
pum

Zos. L. II.
 C. v. VI. VII.

C. XXVIII.

pum omnia, quæ sub Gordiano Romam delata fuerant, animantia Ludis secularibus vel dedisse, vel occidisse, inter hæc Elephantes, Leones, Tigres, Leopardos, Hyenas &c. Iterum, omnia hæc Philippus exhibuit Secularibus Ludis, & Muneribus, atque Circensibus, cum millesimum ab U. C. annum, in Consulatu suo & Filii sui, celebravit. Deindè constat, his potissimum solemnibus, initium vel introitum esse factum à sacrificiis, & immolationibus; à Jove principium, quemadmodum Senatores in omni Curia introitu rem divinam faciebant, exta consulebant, thure & mero supplicabant, priusquam consideret Senatus: Uti omnia post religionem ponenda semper Civitas Romana duxit; quæ religio solemnibus Cere-

Val. Max.
Lib. I. C. 1.
&c.

monii ex Pontificum Lege, Augurum observatione, Vatum libris ex prædictionibus Apollinis, Portentorum depulsione ex Etruscâ disciplinâ, constabat. Hinc postquam ad Tiberis ripam, initio statim primæ noctis, Agni aris immolati, & victimæ concrematae essent; exindè in Capitolio fuere sacrificia oblata, pro perpetuitate U. Romæ; undè demùm in Theatrum, & Circum, ad Ludos Apollini & Dianæ dicatos, itum fuit, ut disertè Zosimus. Adeoque Philippus qui Ludos exhibuit in Circo, & in Theatro, prius Capitolium ascendisse supponitur, ubi hostiæ Pontificum Lege mactatae. Consentit, post Blondellum nostrum, Doctissimus Pagi, in Criticâ anti Baronia-

Num. v.
P. 37.

nâ, ad Annum CCXLVII. ubi Blondellum etiam in consensum adducit. Et quidem hostiæ immolatæ Jovi, Junoni, Cybele, Apollini, Dianæ, Diti etiam & Proserpinæ, ut visum ex Zosimo. Joh. Tristanus in Philipporum Hist. Omne genus sacrificiorum oblatum, & Votorum, Protectoribus Diis, inter quos Cybele

P. II.
Ma. pag. 571.

2 Cor. vi.
15. 16.

Can. Illeberit.
XI.
IXII.

Sec. II. Col.
630.
Sec. III.
Col 731.
&c.
Salv Lib.
VI. P. 123.
124.
Ed Baluz.

Mater Deorum, & quæ ibi plura. Nugas itaque agunt Orosius, & cæteri, qui sine die, sine teste, imò contrà fidem Eusebii & Hieronymi, aut Philippum *sacra* omisissè contendunt, aut hos Ludos Sæculares, omnemque *devotionis gratiam*, ad *Christum & Ecclesiam retulisse*. Nisi velint eadem *sacra*, quæ fiebant in honorem Deorum, Philippum tacitè Christo dicassè, mirà jam *συμφωνήσας* *Christi & Beati, Dei & Idolorum*. Denique, si vel maximè daremus contrà Historiæ fidem, nulla tum *sacrificia* immolasse Philippum, satis est exhibuisse *omnes Ludos Terentinos*, in Campo Martio, in Theatro, in Circo, *omnia Spectacula* Romanis eo tempore confucta, omniaque *complevisse*, quæ ad *agonem mille annorum* spectabant, sunt Hieronymi verba, ut colligamus Philippum Christianum non fuisse. Legatur modò Tertulliani Liber de *Spectaculis*, aut alter de *Idololatriâ* (ne Cyprianum vel Arnobium dicam) & quæ ad Christian. Disciplinam ejus avi pertinere: *Quâ projiciebantur ab Ecclesiâ*, ut dein Canones Illeberitani, omnes aurigæ, pantomimi, & qui Ludis Circensibus aut Theatralibus delectarentur; magis, qui Ludos eos ederet aut procuraret, vel sacrificiis aliisque Gentilium sacris auctoritatem commodaret, quod certè fecit Philippus. Nihil enim ibi quod non ad Idololatriam, ad lasciviam, ad impuritatem, ad sævitiam, imò ad impietatem, ac consortium vitiorum, invitaret, ut ex Theoph. Antiocheno, Tertulliano, & aliis, nos in *Ecclesiæ Hist.* Et graphicè describit Salvianus, Libris de Gubernatione Dei; *Spectaculorum impuritates sunt, quæ unum admodum faciunt & agentium, & adspicientium crimen*, dum *spectantes ea visu atque assensu agunt* &c. Vide reliqua.

XIX. Octa.

XIX. Octavò, sunt nobis Nummi, certissimi historiae testes, ex quibus Philippi Paganismus luculenter intelligitur. Quantum ad illos *Otacia Severa*, cujus vultum sub imagine *Cybeles* turritæ, *Deorum Matris*, expresserunt, aut *Isidis Dea* Ægyptiorum, ut Philippum sub nomine *Serapidis*, disertè Tristanus, Nobilis Gallus, nec ignobilis testis; *Omnes Nummos* Μ. ΩΤ. ΣΕΤΗΡΑΣ testari ejus Paganismum, & adhæsisse multitudini *Deorum Paganorum*, & *superstitioni Gentilium*. Speciatim illi quibus hæc Augusta, ad Soæmiæ, J. Mameæ, Salonicæ, & aliarum exemplum, inscribitur apud Occonem aliosque, *Furno Conservatrix*, sine pavone tamen, quia non consecrata, utpote Marito superstes: Sic Inscriptio illa apud Gruterum p. xxix. Romæ reperta, *Matri Deum Marcia Otacilia Aug. D.* planè Idololatrica. Ut tamen non intercedam, quo minùs post Philippi utriusque interitum ab Origene, vel alio quocunque Episcopo, ad fidem Christianam perducta esse poterit. Quantum ad *Philipporum* Numismata, illa cum primis, quæ occasione Ludorum Sæcularium fabricata, ad unum Paganam eà superstitionem atque Idololatriam referre, nulla certè Christianismum indicare, pronunciamus. Primò enim inscriptio eadem, quæ *Octavis* Ludis sub Severo celebratis, nec tantum *Sæculares Ludi*, sed etiam *Sæcularia Sacra*: Qualem sub Philippis Nummum in Gaza Ducis Parmensis, cum symbolo *Leonis Gradientis*, & si quibus aliis, asservari monuit me Fridericus Bonetus *ὁ μακαρίτης*, desideratissimus mihi ex sorore nepos, Sereniss. Elect. Brandenburg. apud Britannor. Regem nuper Orator Residens; idemque rei Nummaria peritiâ, & omnis Antiquitatis, vel ex legato Electori Ci-

Loxo cit.
Comment.
Histor.

melio, & ad hoc scriptis, dignus vitâ longiore. Secundò, idem arguit *Templum*, cum Figurâ *Jovis*, vel etiam pluribus *Figuris* ornatum, ac Columnis, coràm quo Philippi Pater & Filius ad *Aram* sacrificant; aut etiam Figuræ VII. sacra facientes coràm Templo pulcherrimo, Gentili ritu, apud Vaillantium, & Italos passim. Planè ut in Nummis *Severi*, qui Ludis sæcularibus cusi, eadem vel similes Figuræ, sacrificantes ad *Aram*, coram Templo, conspiciuntur apud eundem Vaillant, Patinum, similes. Tertiò idem evincunt Philipporum plura Numismata, quæ repræsentant *Animalia*, ut Elephantem, Leonem, Capram Africanam, Hyænam, Alcem, Hippopotamum, Leopardum, &c. qualia recenset Capitolinus à Gordiano Romæ asservata, deinde à Philippo in *Circo* exhibita omnia, Ludis sæcularibus, I. II. III. eorum die, ne quid ad magnificentiam Ludorum deesset. Sic Nummus argenteus Philippi, apud Choulum libro de Religione Romanor. cum *Caprà Jovi* *Αἰγὸς ἱερῆ* sacrâ, & Inscriptione, *Jovi Conservatori Augusti*. Quartò, ille ipse Nummus quem exhibet Baronius, & pro Philippi Cæsaris Junioris Christianismo facere credidit Purpuratus, suprâ *Thesi* v. certissimum nobis est Gentilismi argumentum. *Columna stans* media inter Imperatorem & Templum, firmitatem Rom. Imperii designavit, in Nummo utroque Patris & Filii. *Templum* cujus aditum *virgâ* commonstrat Imperator, fuit illud vel Jovis Capitolini ut Statoris & Conservatoris Urbis, ac P. R. Vel etiam *Ædes Apollinis* Palatini, cui custodiam Romani Imp. & Urbis, ut ejus Propugnatori, cum Novo Sæculo commendat Princeps; & cui dicati fuere sæculares Ludi, & Hymni ac Pæanes, per novenos *pueros* pratextatos, totidem-

Vaill. Numism. T. I.
230. 234.

In Gord.
III. sub fin.

Du Choul,
de la Relig.
P. 56. 57.
Ed. Lugd.
1567.
Ad Ann.
CCXXIX.
N. IV.

demque *puellas*, solenniter cantandi Græcâ Romanaque voce, ut Zosimus, & Romanarum Antiquitatum Scriptores. Inscriptio habet *MILLIARIUM SÆCULUM*, ab Urbe scilicet Conditâ, Philippo filio *II. COS.* & quidem ex *S. C.* Quo certè non fuerit *proposita cum novo seculo nova Religio*, ut voluit Annalium scriptor *insulsissimè*; minùs significatum, Christum esse *Regem seculorum*, & *Patrem æternitatis*. Neque etiam simpliciter hic dixit Nummus, Philippum accepisse in eo Templo insigne *Consulatus*, aut *Sceptrum Imperii*; quod evertit Inscriptio, dum Patris Nummus inscribitur, *SÆCULARES AUG. COS. III.* Filii autem, *MILLIARIUM SÆCUL. COS. II.* Nec hic primus Consulatus Philippi Junioris, aut primus annus Imperii fuit, imò *IV.* Imperii Patris, *II.* Philippi Filii, qui jam anno præcedente Augustus renunciatus, ut quoque Pagius ad *A. CCXLVII.* Denique nequiequam huc trahuntur Nummi cum Inscriptioe, *Felicitas Temporum, spes Felicitatis Orbis*: Quibus nihil frequentius in Nummis Imperatorum, in quibus hæc passim leguntur; *Felicitas Aug. Felicitas Imperii, Felicitas Perpet. Felicitas Æterna, Felicitas Orbis Terrar. Felicitas Reipubl. Salus & Spes Reip. Felicitas Seculi, Felicitas Temporum, Felicitas Romanorum*, cum Fig. tenente dextrâ *Caduceum*, sinistrâ *Cornucopiæ*, quibus æterna seu cœlestia, & terrena bona adumbrata. Et *Spes Felicitatis Orbis*, sub symbolo *Mulieris stolate*, de Philippo patre, postquam hic *S. P. Q. R.* gratiam sibi conciliasset, *Spe factâ Orbem* sub ejus Imperio fruiturum omnimodâ Felicitate; tum de Philippo filio, qui *Spes Felicitatis Orbis*, tanquam Princeps Juventutis, in primâ ætate constitutus. Co-

*Thesiv. sub
fin.*

Seguin. Sel.
Imp. Num.
p. 180, 181.
182. Vail.
ad Seg.
Num. p.
418.

ronidis loco, adjicio duos Nummos, quos produxit Petrus Seguinus, in selectis Numismat. Alterum, *Marini* à Philippo *consecrati*, Gentili ritu, qui post Romanas ditiones adversus Scythas egregiè defensas, à militibus occisus fuit, ut Decium eligerent: Hinc ut Romanorum odium in rebellem novissimè Decium concitaret, *Marinum* Philippus, ut dignissimum societate Imperii, inter Deos retulit; undè Nummus, ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ, & ab alterâ parte, ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑΣ, tanquam Philippi nutu signatus, in Urbe à Philippo ipso conditâ, quæ etiam Doctiss. Vailant opinatio est. Alter Nummus apud Seguinum, secundæ magnitudinis, in quò *Philippus Cæsar* ab unâ parte visitur; ab alterâ tres Inferorum Furix, scele- rum ultrices Deæ, gerentes Serpentes, Tadas, Fla- gella, Stimulos, cum Canibus ad earum pedes. Cau- sam ignorant antiquarii; nisi fortè *Antiochenses*, quorum inscribitur Nummus, tacitè recentis criminis, in Gor- diano admissi, horrorem expresserint, atque *Principem Juventutis* monitum terribili imagine voluerint, esse Deos scelerum vindices.

XX. Excipient fortè, multa id genus *λείψανα* Pa- ganismi sub Christianis Imperatoribus fuisse reliqua, quæ data Moribus & consuetudini Romanorum: V. gr. titulus *Pontificis Maximi*, servatus à Constantino & successoribus ad Gratianum usque; *Ἀποθέωσις* Con- stantini M. cujus Anima *quadrigis* in Cœlum rapitur; Inscriptiones Paganæ, in Nummis ejusdem Constan- tini, *Herculi Conservatori Cæsar. Jovi Conservato- ri Augg. Marti Conservatori, Soli invicto comiti, Vota Publica Ægyptiorum*, cum *Iside* stante, acten- nente suo more *sistrum*, apud Occonem, Tristanum, Patinum. Ad quæ summatim reponimus, pro hujus
loci

loci angustiis intrà quas coërcemur. 1. Sanè reliquias Paganissimè mansisse plurimus, indè à Constantino M. & aliquot successoribus, quædam etiam usque ad Theodosium Juniorem. Quales Paganæ quandoque Inscriptiones; Vota pro Imperat. Gentili ritu; Phra- ses retentæ ex Paganâ consuetudine; Ludorum Cir- censium aliorumque, & Agonum, festivitates; Ma- jumæ fœdum spectaculum exhibitum adhuc sub Ar- ca. Sic Eleusinia sacra, quæ Zosimo ἀγῶντα μυστήρια, permittit à Valentiniano; & Auguria, Haruspicina, Hariolorum divinationes, &c. De quibus nos ex professo in *Ecclesiæ Historia*, & passim Jacobus Go- dofredus ad *Cod. Theodos.* Tit. de Paganis, de Ma- juma, de Maleficiis, de Imagin. Imperialibus, &c. Sed data hæc superstitioni Populorum, invitis sæpè Principibus, dum esset Pagana ut plurimum plebe- cula, & tenaces aviti ritus Gentes plurimæ, quin Idololatriæ dediti Magistratus, Judices, Consules, Proconsules, Provinciarum Præsides, Urbium Re- giarum Præsfecti, imò Præsfecti Prætorio, adhuc sub Valentiniano Juniore, ut nos alibi ad *Secul. iv.* Nihil hæc tutando Philippi commentitio Christianismo, cujus Pagana omnia, omnia Idololatræ, Christiani ex vero nihil (ex demonstratis) præterquam quod Ale- xandri Sev. & Gordiani exemplo, ipse quidem non persecutus est. Illorum autem, sub quibus postea re- liquiæ Gentilis superstitionis, Principum *Christia- nismus* satis superque, publicis privatisque docu- mentis, apparuit. 2. Ita Titulus *Pontificis Maxi- mi*, quo Augustus & Impp. cæteri ad se transfule- runt supremam sacrorum curam, & qui diviso inter plures Imperio penes unum & senioresem Aug. man- sit, datus quoque legitur *Constantino*, Inscriptioni-

Ad Sec. iv.
Cap. iv.
sub fin.

bus legendis apud Gruterum, & Baronium, Notis in Martyrol. *Aug.* xxii. Sed datus à Gentilibus, pro recepto sub prioribus Impp. more, tanquam insignis Majestatis, & quod ab iis censeretur cum illà individuum; undè adhuc sub Arcadio & Honorio Servius in III. *Æneid. Imperatores hodieque dicimus Pontifices.* Imò dixerunt adhuc postea, in Dedicacionibus suis. Ast verò non ipsosmet usurpasse, aut vendicasse sibi hunc ipsum Titulum, minùs Pontificum more sacra fecisse, pluribus demonstrarunt Viri Magni; in specie Jac. Godofredus, *Epist. ad Andream Rivetum, De interdictà Christianorum cum Gentilibus communione;* & A. Pagi in Criticà adversus Annales Baronianos, ad A. cccxii. quos vide. Ità multa ad Imperatores Christ. Gentili superstitione translata fuerunt, quæ non his imputanda. Ut Inscriptio illa quæ nomen præfert CONSTANTINI, *Devoti Numini Majestatique ejus;* & quam anteriorem esse Constantino, *Diocletiano III. & Maximiano Coss.* egregiè ostendit Doctissimus Pagi; substituto postea *Constantini* nomine, *L. Aurel. Valer. Constantini loco Maximiani Herc. 3. Ἀποθέωσις* illa Constantini, quam & refert Eutropius, imputari non debet Constantino, sed Paganis ex veteri superstitione. Quemadmodum constat recusasse Constantinum titulos *Sacratissimi, Divi,* imò *Pont. Maximi.* Sic neque Imperatoribus Christianis Sec. iv. imputanda Imaginum aut statuarum Imperialium passim *adoratio,* & *προσκύνησις,* de quâ fuit lex Theodosii Jun. lata A. cccc xxv. abusum illum tollens. Filii nempe Constantini, in honorem Magni Parentis, & Avix Helenæ, passi sunt istiusmodi vel Inscriptiones vel Numismata, ab Ethnicis profecta, pro istorum consuetudine; ita tamen, ut symbolo *quadrigæ,* aut *velatis* Capitibus, designaretur

in *Æn.* III.
Serv. p. 258.

Num. xv.
 xvi. xvii.
 xviii.

Ad A.
 cccxii.
 N. xix.

Cod. Theod.
 T de Imag.

retur, eorum beatam Animam Cœlo esse receptam.

4. Inscriptiones suprâ allegatæ, ac testatissimæ Nummis indubiæ Antiquitatis, nequaquam patrocinantur Philippi Christianismo. Fuerunt illæ anteriores vel Conversione Constant. M. vel etiam professione Christianæ Relig. post devictum Maxentium, quod Tristanus, Patinus, Cangius, & alii, ad eos Nummos docuerunt: Hinc illa, *Herculi, Jovi, Marti Conservatori*. Aut non tam in honorem illa Constantini, quam Diocletiani, aut Maximiniani, *Jovii* scilicet & *Herculii* (hinc *Jovi* & *Herculi*) à quibus Constantius Chlorus adoptatus fuerat. Effigiem etiam *Martis*, fuisse illam ipsius Constantini, Cl. Patinus & post eum Cangius observarunt. Inscriptionem frequentem in Nummis ejusdem Constantini, *Soli invicto Comiti*, cum Capite radiante instar solis, non habuisse Gentilem significationem, patet vel ex *Labaro*, quod in iisdem Nummis manu dextrâ tenet; adhæc Solis cursum, Victoriarum celeritate, æquasse eo emblemate adumbratum fuit. Et hodieque Regem Galliarum Ludovicum XIV. solito *Solis* radiantis imò fulgurantis symbolo, repræsentari constat. Præterquam ad Solem Orientem *Christum*, more Christianis familiari, undè *πρὸς ἀνατολὰς ὁρῶντες*, de quo nos prolixè aliàs, tacitus respectus esse potuit. 5. *Vota Publica* quod attinet Alexandrinorum, quibus sperabant nihil in suâ superstitione immutatum iri, forsan inducente Faustâ filiâ Herculii, appositis Imaginibus suorum Deorum, *Isidis*, aut *Serapidis*, his sanè adhæsisse adhuc superstitionibus Ægyptios, ut Gentes quasdam alias, probant, multaque tum in Gentibus Idololatricis Constantinum tolerasse, in Christianismi primordiis, necessitate quadam adactum. Sed Con-

Trist. T.
 III. in Con-
 stant p. 528.
 530. &c.
 Pat. Num.
 P. 370.
 Du Cange
 Fam. Byz.
 p. 16. 18.
 20. &c.

stantino, in præjudicium Christianæ religionis, quam inprimis à devicto Licinio, A. Ch. cccxxiv. palàm professus est, imputari nec possunt, nec debent: Nec simile quicquam occurrit in *Philippo*, factis propriis perfido, crudeli, & ubique Idololatrà, ex antè dictis, nullisque toto curriculo Imperii editis signis fidei, aut vitæ morumque Christianorum.

AdA.
ccxlix.
N. II. III.

XXI. Quod enim objicit Baronius, *Leges* quasdam à *Philippo* piè sanctèque statutas esse, undè de cæteris judicium sit, vanissimum est. Duas quidem sanctiones profert, alteram quâ sustulit *Exoletorum* classes, usum virilis scorti, inolitam Romæ turpitudinem; alteram verò, compescendæ garrulæ *Poëtarum* linguæ, quâ honestissimorum virorum famam impunè carperent: Quas sanctiones *Christianam magnopere redolere pietatem, planè Christiani Principis fuisse opus, magnumque specimen*, colligit *Purpuratus*. Alius etiam, idcirco infensum *Poëtis* *Philippum*, quod Doctores illi, ac propagatores *Gentilismi*, *Christianis* autem infesti essent.

O rem ridiculam, Cato, & jocosam
Dignamque auribus & tuo cachinno!

Poëtas quod attinet, cave credas eos eliminasse Imperio Rom. aut cæteroquin durius quod in eos statuisse, *Philippum*. Quod si fecisset vel maximè, non eo magis *Christianus* fuisse censendus esset, quàm *Christianismo* præluisse *Plato*, qui *πομπὴν ἐν δίκῃ* & *παρεδέχετο εἰς μέγαρον εὐνομεῖσθαι πόλιν*, *Poëticam* meritò haudquaquam recepit in eam *Civitatem*, quæ optimis *Legum institutis* sit confirmanda. *Lex Philippi* modò habet, *Poëtæ nullâ immunitatis prærogativâ juvantur*; quali immunitate gaudebant *Liberalium studiorum Professores*. *Non juvantur* autem tali præ-

De Republ.
L. x. T. II
p. 605. Ed.
Serr.
Cod. Inst.
de Prof.
L. 3.

prærogativâ, & quidem quâ *Poëtae*, quia Lex nul-
 lam iis attribuit, quemadmodum nec iis Calculato-
 ribus qui numerandi artem docebant, nec Gramma-
 ticis, vel Oratoribus qui *non se utiles præberent stu-*
dentibus. At *Poëtae* qui etiam Philosophiæ, elo-
 quentiæ, studiis, & bonis moribus conferrent, illos à
 prærogativâ eâ Lex non exclusit; sed otiosos, male-
 dicos, ludentes sale mordaci, & qui essent procacis
 linguæ. Nullus profectò ad Religionem Christianam,
 vel Ethnicam, quam vetustissimi Poëtarum, qualis Or-
 pheus, Homerus, Hesiodus, aut Sibyllæ, suis car-
 minibus tradidissent, respectus hac Lege fuit. Num
 fortè Christianus Philippus ob interdictum Sodomix
 crimen, *usum virilis scorti*, & exoletorum vel perdi-
 torum classes sublatas? Quod monstrosum voluptatis
 genus, ne nominandum quidem inter Christianos,
 non moratæ tantum Gentes horruere, sed etiam bar-
 baræ: Et Plato ipse vocat ἀνεπίτευκτον ἠδονῆς quæ sit
 ἡδὴ φύσιν, ut etiam *Cretensium de Ganymede fabu-*
lam putet confictam, ut huic flagitio auctoramentum
 esset in ipso Jove. Adeò ut Julianus in *Cæsaribus*,
 nonnisi tectis vocibus Trajanum hujus monstrosæ li-
 bidinis postulet, *τεγγον* hinc per allusionem quibus-
 dam dictum. Quid jam nostri dicturi de Philippo,
 si cum *Julio Cæsare* Legem Juliam de adulteriis pro-
 mulgasset; cum *Augusto*, Legem Papiam Poppeam,
 adversus cœlibes; cum *Tiberio*, Leges adversus Ma-
 gos, fœneratores, & Libellorum famosorum aucto-
 res; cum *Domitiano* Leges in adulteros, stupratores
 Vestalium, Eunuchismum; cum *Hadriano* alias in
 lenones, in ergastula servorum & libertorum, in la-
 vacra ubi promiscuè Viri & Fœminæ lavarentur? Ne
 jam Antoninorum, aut Sept. Severi, aut Alexandri

Ibid. L.
 2. 4.

De Legib.
 L. 1. T. 11.
 p. 656.

De Caesar.
C. XXVIIII.

saluberrimas Leges referam. Sed A. Victor aliam hujus interdicti à Philippo facti causam refert; Nempè portentum, quod turbavit haruspices, cùm Philippus *hostias Pontificum lege mactare* jussisset. Quod attenden spræfens Imperator, nempè *fæminarum genitalia in mare* apparuisse; adhæc conspicatus *filiū similem Ephebum*, in loco ubi hi prostituebantur, hanc latae adversus *usum virilis scorti* Legis, causam & occasionem refert Historicus, sed fructu carituram: *Quippe conditione loci mutatâ, pejoribus flagitiis contaminatos* fuisse.

Suprà Thef.
III. & v.

XXII. Superest non levis scrupulus, ex Epistolis duabus *Origenis*, quas eum dedisse ad Philippum ipsum, *πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα*, & ad ejus *Conjugem Severam*, tradunt Eusebius, Hieronymus, & Vincentius Lirinensis. Et has visas lectasque his ipsis audacter quidam asseverant, saltem *extantes* illorum tempore. Verùm 1. ex uno rursùm Eusebio, scripsisse Origenem Epistolam ad *Philippum*, & aliam *πρὸς τὴν γαμετὴν αὐτῆς Severam*, habuere Hieronymus & Vincentius Lirin. Nec visas à se dixit Eusebius, imò *Φέρεται fertur* Origenis Epistola, quod Valefius reddidit per, *exstat*; secutus Hieronymum, *quæ Literæ usque hodie exstant*. Nempè ferebantur exstare tales Literæ, quarum tamen nec Eusebius, nec cæteri vel occasionem memorant, vel argumentum, vel tempus; minus excerpta indè quædam habent, ut aliàs solet Eusebius, etiam ex Epistolis ejusdem *Origenis*, vel hoc ipso *Capite*, scripsisse ad Fabianum & alios Episcopos, *πρὸς τῆς κατ' αὐτὸν ὀρθοδοξίας*. 2. Imò nec sibi constant, & aliter rem refert Eusebius, aliter Hieronymus: Ille, scripsisse Origenem, ut ad *Philippum*, sic *πρὸς τὴν τῆς γαμετὴν* ad *Uxorem Philippi*;

Enf. L. VI.
C. II. XXX.
XXXI.
XXXVII. & C.

lippi; hic verò, ad *Philippum*, *ejusque matrem*,
 quod & Græca interpretatio expressit, *πρὸς τὴν τῆς
 μητρός*. Quo ipso voluit Hieronymus *Philippum fi-
 lium*, quem tamen ibi, *primum omnium ex Rom.
 Imperatoribus Christianum fuisse*. Igitur si vera Eu-
 sebius, fallit Hieronymus; aut si viderat hic hujus-
 modi ad *Matrem Philippi* literas, alias fuisse necesse
 est ab iis quas memorat Eusebius, hoc ipso commen-
 titias. Quare nec verè Scaliger, *Animadv. in Eu-
 sebius; totidem verbis*, quibus Eusebius, *sed Lati-
 nis, idem prodit Hieronymus in Catalogo Script. Ec-
 clesiasticorum*. 3. Neque etiam Eusebius, existitisse
 has ad *Philippum* literas, inter eas quas ipse in pro-
 prios Libros digesserat, *ὡς ἀν' μητέρι Δερπίτωντο*. Hoc
 tantum; ex innumeris Epist. Origenis, quas *πρὸς
 Ἀσφόδεα ad diversos, de diversis exarasset, ὅποιας
 ποσάδλω πρὸς Ἀσφόδεα σάθῆσους συναρξαίν δεδόνται*,
*quascunque sparsim apud varios asservatas colligere
 potuit*, in Libros digessisse, *suprà centum numero*.
 Inter eas fuisse notabiles ad Imperat. *Philippum*, e-
 jusque Conjugem *Otaciliam Severam*, Literas, qua-
 rum saltem subjectum vel occasionem sciri intererat,
 nullus dicit Eusebius. Et sanè *centum Epistole* cir-
 citer, minima pars fuere, earum quas toto vitæ cur-
 su scribacissimus Origenes, ac *conscientissimus Epi-
 stolarum* (itâ Huetius) scripserat. 4. Porro *Origenis*
Adamantii hoc fuisse fatum omnes intelligunt, ut ob
Viri auctoritatem, tot scriptis & Libris & Epistolis,
 ac susceptis laboribus, inclyti, nomen illius sibi falsò
 deinceps asciverint innumeræ scriptiones, & Episto-
 læ: Et jam tempore Eusebii, & Hieronymi, & Ruf-
 fini, aut Vincentii Lirinensis, nimis quàm multa O-
 rigenis nomen mentiebantur. Inter quæ fuerunt illæ

Ad Ann.
 M. M. C. C. X.
 p. 234.

Tom. II.
C. XXV.
Libri XI.

quæ dicebantur Epistolæ ad *Philippum*, & ejus vel *Uxorem*, ut Eusebius, vel *Matrem* ut Hieronymus: Quo tempore, ad conciliandam Disciplinæ Ecclesiasticæ auctoritatem, finxere pridem injunctam Imperatori isti Pœnitentiam, non unius facinoris reo; quo magis Otacilia Severa, quæ marito ingloria supervixit, ferebatur ad Christum conversa. Hinc ille Christianismus Philippi, illæque Origenis ad eum Epistolæ, ut *mimo fides haberetur*, ita Scaliger. Petavius de Doctrinâ Temp. *Libro XI.* postquam mentionem fecit *Christianæ fidei* Philippo tributæ, & *Epistolarum* Origenis, addit; *De quo meritò dubitat Illustrissimus Annalium scriptor* Baronius: In quo Petavius suam potiùs sententiam expressit quàm Baronii, nec hic usquam habet, se *de Epistolis illis dubitare*, & quidem *meritò*. 5. Sed fuerint illæ Literæ ἐν γρηγορίῳ, scripserit ad *Philippum* Origenes! Quidni ut Christianæ fidei propugnaret innocentiam, & ulterius pacem Ecclesiis à Philippo impetraret, contra delatores, vel maledicos ringentesque hostes Christiani nominis? Quidni apologeticas, vel *παρακλητικὰς* etiam ad fidem, Epistolas susceperit Philippus, quemadmodùm alias Quadrati, Aristidis, Justini Martyris, Melitonis, Athenagoræ, susceperant Hadrianus, Anton. Pius, M. Aurelius, & L. Verus? 6. Mittimus jam quod à Zonarâ & aliis observatum, probatumque Petavio est, loco cit. *deceptos videri complures similitudine nominum*, Philippi nimirum Aug. & Philippi Augustalis, in Ægypto Præfesti, cui tribuitur filia *Eugenia*, eadem & *Martyr*, sub Valeriano vel Gallieno Impp. Ipse verò Præfectus consummatus fuisse dicitur, sub Severo & Antonino *Caracallâ*, de quo Baronius ad Martyrol. XIII. *Sept.*

XXIII. Cætera non merentur examen. V. gr. ex eo quod Christianis *quies* fuit sub *Philippo*, quantumvis sævo & ad sanguinem fundendum prono, hinc colligunt eundem Christianum. Colligant igitur & Christianum fuisse Tiberium, qui *comminatur periculum accusatoribus Christianorum*; Aut Commodum, quo imperante εἰρήνη σὺν θεῷ χάριτι τὰς καθ' ὅλης τῆ οἰκουμένης διαλαβῆσαι ἐκκλησίας, *pax per Dei gratiam cunctas Orbis terrarum Ecclesias complexa est*; Dein & Christianos dixerit Elagabalum, Alexandrum Sever. Gordianum, postea Gallienum, per quos Christiani altâ pace fructi. Et sævus fuit Philippus, pro ingenio Gentis, & innatâ barbarie, patre latronum ducce; cessuris omnibus ejus ambitioni & avaritiæ, prout à *crudelitate nactus Imperium*; non sævus ex superstitione in Deos Gentium, qualiter postea Decius. Ita quod quidam hariolati, *Senatum Rom.* idcirco improbasse electionem Philippi, quod *Christianus* esset, cum precarium est, nullius testimonio roboratum, tum adversum Historiæ, & plerorumque hypothefi, eundem antè adeptum Imperium Christianum non fuisse. Imò tergiversatio *Senatus* si quæ fuit, quam tacet Jul. Capitolinus, indè orta, quod ignotus penè Romanis Philippus; quod truci audiret ingenio, & ex perfidâ Arabum gente, denique quod *impie & non jure Imperium obtinuisse*, meritò suspicarentur. Ejusdem commatis est, *Decium*, ad defectionem sollicitasse ab obsequio Philipporum, quod hi majorum sacra & religiones abdicassent. Quod dixit nemo; quin in Illyrico proclamatus à militibus Imperator *Q. Trajanus Decius*, Philippum adversus se profectum ad urbem *Veronam* devicit, in tumultu militari occidendum, ut hodieque Veronen-

Tertull.
Apol. C. v.

Euseb. L. v.
C. xxi.

Chron.
Paris.
Du Cange,
p. 270.
ut supr.
Niceph.
Chron. p.
401. E. R.
Bar. ad A.
ccliii.
N. II.

sis habet Inscriptio, apud Baronium, Scaligerum, Gruterum; quanquam malè signetur *Annus ccliii. Divi Philippi Senioris Veronæ interfecti*. Auctor verò Chron. Alexandrini refert, ex equo delapsum, ἐν Ῥώμῃ ἐξ αὐτῆ τῆ κλάσματι πελώτων, *Romæ ex vulnere mortuum*: Nicephorus Patriarcha συντόμῳ χρονοῦ. Φίλιππῳ ἔτη ζ'. ἐσφάγη ἐν κήποις τιβεριανοῖς, *Philippus annos VII. occisus in Hortis Tiberianis*. Annos verò non *septem*, ut etiam in *Historiâ & Chronico Eusebius, & Cassiodorus*, hinc *Baronius*, sed *sex* tantum, neque hos integros, imperavit, sublatus anno *ccxlix.* ut *Pagi*, vel certè ut *Scaliger A. ccl.* *Ætæ Vulg.* Hactenus de *Philippis*, quos deinceps neminem albo *Christianorum Principum* inscripturum esse confidimus, εἰ γὰρ δίκαιον, τὰς κακὰς μάτην χρηστὰς νομίζω.

F I N I S.

A N.

ANNEXA DEFENDENTIS. IV

- I. Ἐρημὸς sive ὄρεινῆ ἡ Ἰσδαίας, ubi egit aliquamdiu Johannes Baptista, non erat Desertum hominibus inaccessum: Unde male ab Eremitis Ecclesie Romanae in Exemplum trahitur.
- II. Nomen ὀβελίας vel ἰοβελίας, quod Jacobo tribuitur, non videtur aliunde derivandum, quam ab Arabico ابلج, Obelli, quod Antistitem Christianorum notat: quum plurimis Veterum hæc opinio hæserit, Jacobum Episcopatu Hierosolymitano functum esse; quod à nonnullis male ad fulcienda hodierni Episcopatus jura laudatur.
- III. Nicolaitarum etymon, licet ingeniosa, minustamen certa, conjectura, deducitur ab נבל, quasi ab edendo, quod cutem suam curarent quam benignissime, vel à νεκρῶν ἡ λαόν. Nullo habito respectu ad Nicolaum quendam, à quo tamen eos derivandos esse obvia & simplex compositionis ratio, nec non Historicorum consensus, abunde persuadet.
- IV. Preces pro mortuis Sæc. II. III. & IV. frequenter fusæ, placitis Pontificiorum de Purgatorio & statu defunctorum non favent: Imo evidenter refellunt ἰσολασπίαν, quæ ibidem obtinet.
- V. Episcopum Alexandrinum jam Sæc. II. Patriarcham esse appellatum, ignoramus. Frustra autem illi sententiæ præsidium queritur in Epistola Imp. Adriani, quam ex Phlegonte descriptam Fl. Vopiscus Saturnino suo inseruit, ubi de Patriarcha Christiano nihil.
- VI. Conjugio abstinnisse Episcopos, Presbyteros, Diaconos Sæc. II. non putamus, quum indubiis testimoniis contrarium pateat.

VII. Le.

VII. Legionem κεραινοβόλον Magicis artibus impetrasse pluviam, cum M. Aurelii Imperat. genio non convenit; & hac de causa κεραινοβόλον eam dictam esse, manifesto falsum est.

VIII. Catacombas solis fuisse Martyribus destinatas, fabulantur Pontificii, ut inexhaustum reliquiarum penu augeant.

IX. Donaldi, Scotiæ Regis, conversionem ad Christianismum eodem habemus loco, quo eam Lucii, Britanni, fabulosam nempe, & nulla idonea auctoritate suffultam.

X. Vere creditur Stephanus, Episc. Rom. omnes, qui ab ipso dissentiebant, ἀκουωνήτης ἀνακηρύξας, sed absurde Pontificii (quorum nonnulli factum negant) à facto ad jus concludunt.

XI. Sabellium revera credidisse Patrem esse passum (licet Epiphanius, & qui ipsius ararunt vitula, contrarium asserere videantur) existimamus.

XII. Quamvis Sinuessam Urbem existere concedamus, Concilii tamen Sinuessani acta νοθεύσεως postulamus; unde frustra ad probandum Marcellini Episc. Rom. lapsum citantur.

XIII. Parum tutum Ecclesia Romana sibi præsidium collocat in Vocabulis, Meriti, Satisfactionis, Missæ, Pœnitentiæ, Indulgentiarum, Ecclesiæ Catholice &c. alio longe sensu, quam à Pontificiis hodie, a Patribus usurpatis.

XIV. Canonem xxxvi. Concilii Illiberitani, de solis imaginibus S. S. Trinitatis, aut picturis parietum, quæ facile corrumpantur, intelligendum esse, gratis dicitur, non probatur.

XV. Synodi Sardicensis decreta de appellationibus ad Episcopum Romanum instituendis (licet daremus

mus

mus eam Oecumenicam fuisse, & legitimo Episcoporum ex Oriente & Occidente congregatorum numero constantem) nil faciunt ad ejus Primatum, ea, qua volunt Pontificii, ratione adstruendum.

XVI. Gentiles μετὰ λόγου βιώσαντες, Christianos dici, non patimur, & φιλοσοφίαν ἔδειξον ἀναγκαίαν εἰς δικαιοσύνην, aut παιδαγωγὸν εἰς χριστὸν, fuisse, (quæ Patrum quorundam voces sunt) negamus, quum nulla Dei cognitio naturalis aut religio ad salutem ducat.

XVII. Dari tamen aliquam Dei notitiam naturalem (licet negent Sociniani, ne obscurata rerum Divinarum cognitio corruptionem humani intellectus arguat) ex conceptu innato & creaturarum contemplatione haustam, certum est: Adeoque Atheos non inveniri, qui rationis usu præditi Deum esse ignorant.

XVIII. Pessime suadet Lesbia Rationis Socinianæ regula (quam, licet ex se nullam habeat Dei notitiam, normam rerum divinarum constituere non verentur) ut attributa Dei instar accidentium aut qualitatum concipiantur, & simplicitas extra illorum censum referatur.

XIX. Immensitatem quoque, sive Omnipræsentiam Dei nimium extenuat, quum eam ad Dei virtutem, exclusa essentia, restringit, & æternitatem male quasi per momenta durationis concipit.

XX. Immutabilem esse Deum ratione essentiæ & voluntatis, atque infallibili scientia (quæ ab hominum arbitrio non determinetur) omnia etiam minima & quantumvis libere contingentia prænosse, juxta S. S. defendimus.

XXI. Unde concidunt, quæcunque Veteres & Re-

1037407
centiores Pelagiani extruunt, Propugnacula Libertatis humanae, frustra metuentes, ne in automata vertantur; dum se ipsi salutis suae fabros constituunt, nec in Conversione aut Sanctificatione Gratiæ Dei efficacem agnoscunt.

XXII. Hinc etiam Legem Dei perfectè ab homine præstari, & Sanctificationem (i. e. juxta illos, malorum morum emendationem) hominem ad eversionem in hac vita perducere posse existimant, quod humanarum virium imbecillitati manifestò repugnat.

XXIII. Quam ut tutius negent, omnem Naturæ labem & corruptelam, quæ non male Peccatum originale dici consuevit, inficiantur, non obstantibus evidentissimis Scripturarum testimoniis.

F I N I S.

